00082852

Lat
913·37
Far/Fsa
82852

BOMBAY BRANCH

OF THE

Royal Asiatic Society.

Digitized with financial assistance from

Hermès India

a project facilitated by the Rotary Club of Bombay

on 10 August, 2018

FRAGMENTA VESTIGII VETERIS ROMAE.

FRAGMENTA·VESTIGII VETERIS·ROMAE

EX·LAPIDIBVS·FARNESIANIS

NVNC·PRIMVM·IN·LVCEM·EDITA

CVM·NOTIS·IO·PETRI·BELLORII

AD

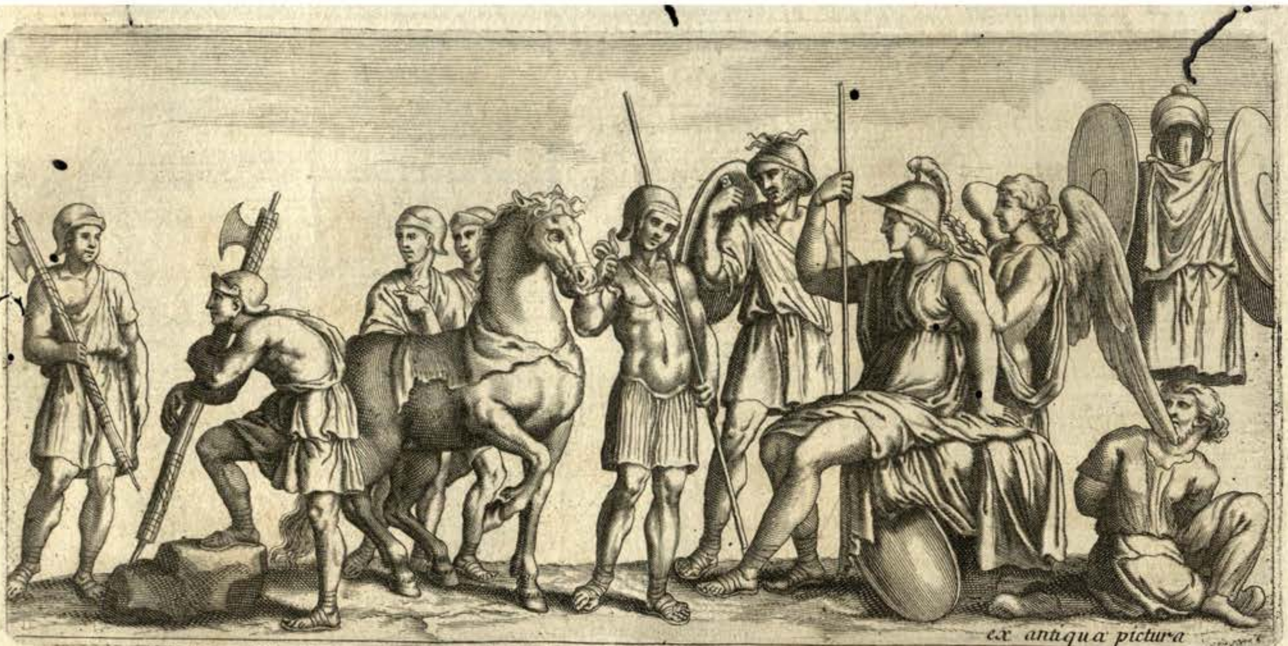
EMINENTISS·AC·REVERENDISS·

CAMILLVM·MAXIMVM

S·R·E·CARDINALEM

00082852

ex antiqua pictura

EMINENTISS. AC REVERENDISS.

CAMILLO MAXIMO
S.R.E. CARDINALI AMPLISS.

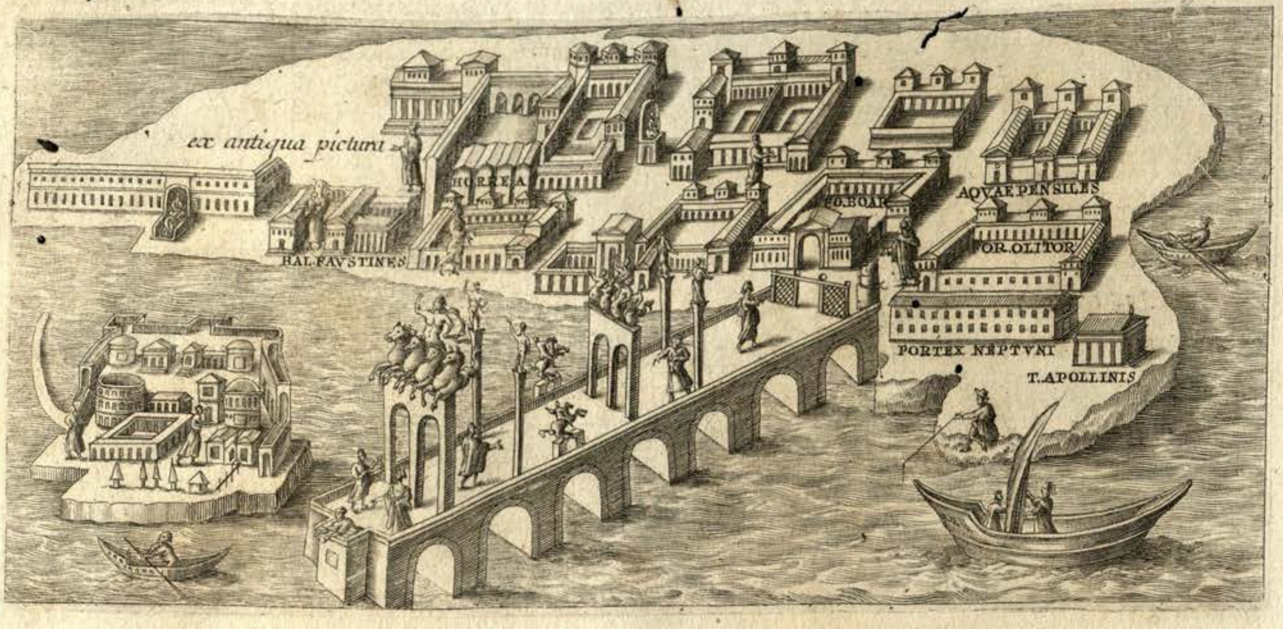
IO. PETRVS BELLORIVS FEL.

SACRI Orbis Sedes, Vaticano culmine cœlo proxima noua ſurgit Roma, cuius tu decus es ſacra Purpura nitens Eminentiſſime Princeps. At vetus illa terrarum quondam, gentiumque domina; Mundi compendium, ac miraculum, illa inquam, exuto cultu, deleta facie, euerſoque Capitolij triumphali faſtigio, adeo in ſe met ipſa obruta iacet, vt eius rudera, quibus vix pepercit ætas, documento ſint, non tantum nobiſcum noſtra interire, ſed vna ſimul cum hominibus, Vrbes, & imperia breui duratura. En tibi Vrbis ipſius lapideum veſtigium, in fruſta ſciſſum, & deiectum. Suis vtinam partibus integrum maneret; aureas vtinam, ac fama nobiles oſtenderet moles. Tempus edax in lapides ſæuit,

uit, & nos in veſtigio veſtigium quærimus. Itaque eruditorum hominum morem ſecuti, qui è tumulo iacentem Romam antiquæ maieſtati reſtituere, atque à temporum iniurijs vindicare ſcriptis ſuis conati ſunt; collecta Veſtigii fragmenta in lucem proferimus, hac præſertim ætate, qua Roma ſuis felix Alteriis ſideribus, atque CLEMENTIS X. *Pontificis Optimi Maximi tranquilla Prouidentia, clarior, firmiorque reſurgit. Tuo verò perenni nomine rediuiua fragmenta inſcribimus; cum enim ipſe in Virtutum ſacrario, inque Muſarum hymnis duraturus viuas, & eniteas; non eſt quod illa tenebras amplius, interitumque pertimeſcant. Munus ſanè tuum tibi offerimus, hoc eſt patria, & auita Romana monumenta, quæ in prætio habes, & foues; nam conquiſitis vndique vetuſtatis theſauris, Romulidumque tuorum clypeis, & imaginibus, triumphalia ornamenta magis ad æmulationem, & animi laudem, quam ad noſtram, exterorumque admirationem ædificas. Qualeſcunque verò fuerint in hoc opere noſtri ingenij partes, ea, qua me ſoles humanitate, ſuſcipe. Votum meum ſupereſt, quod publicum votum eſt, vt te Deus ſtudiorum optimorum, virtutumque patrocinio, ſuæque bono Eccleſiæ quam diutiſſimè ſeruet incolumem; dum interim Nomini tuo, quaſi tutelari numini deuotum, deuinctumque animum meum hiſce publicis aris ſacro.*

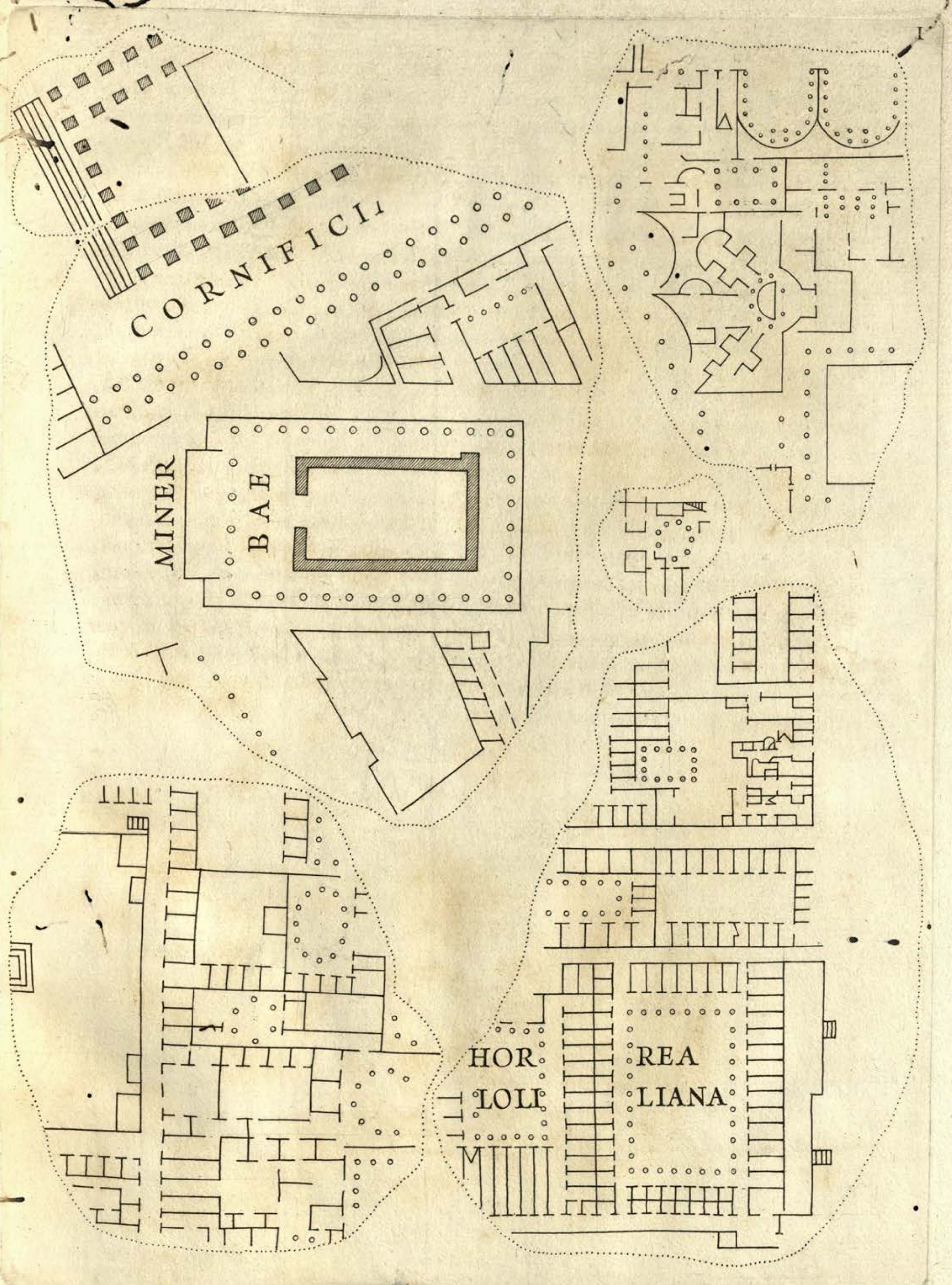
IO. PETRI BELLORII
IN FRAGMENTA VESTIGII VETERIS ROMAE.
NOTAE.

SEPTIMII Seueri ætate lapideis tabulis inciſum fuiſſe noſtrum Veſtigium indicat vnius fragmenti inſcriptio, Tabula IV. infra exhibenda: SEVERI. ET. ANTONINI. AVGG. N. N. *Seueri, & Antonini Auguſtorum Noſtrorum*; quod ſanè intelligendum eſt de Septimio Seuero, & Baſſiano Antonino eius filio. Indicant quoque Lollianorum, & Celoniæ Fabiæ tituli, cum vtraque gens floruerit ſub Seuero, vt ſuis locis adnotamus. Effoſſum verò in Templo Romuli via ſacra ſatis conſtat; in eo enim inſtaurando, ſiuè exornando, ipſe Imperator lapideis tabulis ſtratis, vrbis Ichnographiam in pauimento deſcriptam locauit. Seuerus porrò Vrbis Reſtitutor, & Fundator Imperij fuit cognominatus, celebrauitque ſæculares ludos, in quibus Vrbis, Populique Romani conſeruationem, Imperijque æternitatem Dijs commendabant: quo tempore deſcriptum fuiſſe Vrbis veſtigium credibile eſt. De eiuſdem magnificentia in inſtaurandis Vrbis ædificijs Spartianus: *Sunt per plurimas Ciuitates opera eius inſignia: magnum verò illud in Ciuitate eius, quod Romæ omnes ædes publicas, quæ vitio temporum labebantur, inſtaurauit, nuſquam propè ſuo nomine adſcripto, ſeruatis tamen vbique titulis conditorum.* Poſt Seuerum ſub alijs Imperatoribus, auctum, immutatumque veſtigium diſcimus ex alijs titulis nobilium ædificiorum, vt Baſilicæ Licinij, & Areæ Valerianæ Tabulis III. & XIV.

& XIV. Sequioribus Chriſtianorum ſæculis diruta, ac incenſa Vrbe, in noua inſtauratione. ſeu dedicatione eiuſdem templi, quod S.S. Coſmæ & Damiano dicatum eſt, mutila, & disiuncta pauimenti, veſtigijque fragmenta in murorum loricas aptata fuere, veterum aliquot ſepulcralium lapidum permixta ruderibus, quemadmodum imminuta, & confuſa eruta ſunt, Sedente Paulo III. fragmenta ipſa in Farneſianas ædes translata, Fuluius Vrſinus ſchedis deſcripta adſeruauit in ſua Bibliotheca, quæ Vaticanæ acceſſit. Perpauca quidem, eademque ſaucia magni illius admirandique corporis membra ſunt, ad illuſtrandas tamen, decorandaſque Romanas antiquitates, figuris, ac titulis ſuis plurimum conferunt. Vnde incuria veteris Vrbis Deſcriptorum culpà non vacat, cum ad hanc diem reliquias, quarum ſumma auctoritas eſt, ipſi aut non animaduerterint, aut inconſultò preterierint. Nos quoad potuimus ijs ſupplendis operam impendimus, in quo ſtudio profuit nobis Andreæ Buſalini Architecti diligentia: hic vniuerſam recentis Vrbis ichnographiam omnibus numeris abſolutam expleuit, breui in publicam lucem editurus. Aedificia tum recentiora tum vetera, quæ remanent, dimenſus eſt, & Farneſianos lapides meditatus, ſuas animaduerſiones nobis ſuppeditauit, quas proprijs locis referimus. Nos fragmenta ipſa interpuncta, ac diſtincta ea facie, qua lacera, ac diſrupta ſuperſunt, mutiloſque titulos nudè, vt iacent, hiſce tabulis delineari, incidique curauimus. Vſi porrò ſumus *Veſtigij* vocabulo haud veteris ſignificationis, à Daniele Barbaro tamen, Bernardino Baldo Guillielmo Philandro in Vitruuium, atque à Ioanne Baptiſta Villalpando in Apparatu Vrbis, ac Templi Hieroſolymitani, alijſque in vſum recepto; cum latina lingua propriam vocem non habeat, quæ Græcorum Ichnographiæ adamuſſim reſpondeat. Quæ verò in his Fragmentis reſtituendis minimè aſſecuti ſumus, efficient vt irriti conatus noſtri aliorum eruditioni ad illuſtrandas Antiquitates ſint incitamenta.

I
CORNIFICI
MINER
BAE
HOR
REA
LOLI
LIANA

CORNIFICIA

Domus Cornificij, ſeù Cornufici, vt habent veteres Nummi, à P. Victore cenſetur Regione XII. Piſcina publica, quæ à Circo maximo tendebat ad Thermas Antoninianas. Pancirolus in Notitiam, Cornificium intelligit, qui floruit ſub Auguſto, eiuſque exercitui præfuit in Sicilia, ædemque Dianæ, hortatu ipſius Auguſti, Romæ condidit, vt Dion, & Tranquillus. Peramplam etiam ædificauit Domum, quæ, vt videmus, gradus habuit, atrium, ſeù veſtibulum cum porticibus, vt Vitruuius de Aedibus Nobilium, qui honores, Magiſtratuſq; gerunt, animaduertit lib. 6. cap. 8. *Nobilibus verò, qui honores, Magiſtratuſque gerendo præſtare debent officia ciuibus, facienda ſunt veſtibula regalia, alta atria, & periſtylia ampliſſima, ſyluæ, ambulationeſque laxiores ad decorem maieſtatis perfectæ.* Qua Regionis parte ſita fuerit Domus Cornificia, in obſcuro latet, ſed lucem affert noſtrum veſtigium è proximo Delubro Mineruæ.

MINERBAE

Regio XII. Piſcina publica, in qua cenſeri diximus Domum Cornificiam, confinis erat Regioni II. Cœlimontanæ, vbi à P. Victore cenſetur etiam Delubrum Mineruæ cognomento Captæ, proximum quidem Cornificiæ, in vtriſque ambarum regionum confinijs, vt ex noſtro veſtigio patet. Locum Mineruæ indicat Ouidius in infimo cliuo Montis Cœlij, Alexander Donatus ſtatuit non longè ab æde Diui Gregorij; deque eiuſdem ſitu, & Quinquatrijs, ſic Ouidius in Faſtis:

Vna dies media eſt, & fiunt ſacra Mineruæ,
Nomina quæ à iunctis quinque diebus habent.
Cœlius ex alto, qua mons deſcendit in æquum,
Hic vbi non plana eſt, ſed propè plana via.
Parua licet videas captæ delubra Mineruæ,
Quæ Dea natali cœpit habere ſuo.

Domus ergo Cornificia proxima erat Mineruæ Delubro in planicie, quæ à Circo Maximo tendit ad Thermas Antoninianas.

Hæc Mineruæ ædes exemplum præbet proſpectus, qui Peripteros dicitur à Vitruuio lib. 3. quaſi circumalatus; alæ autem columnæ ſunt à lateribus ambientes ædem. Cum verò columnatio in fronte, & poſtico ſimplex ſit, formationem etiam, & exemplar præbet ædis Pſeudodipteros dictæ ab eodem Vitruuio; hoc eſt ſimplicem habentis ordinem columnarum, ad differentiam Dipteri ædis, quæ duplicibus alis, & columnationibus ambiebatur; & ſic Pſeudodipteros eſt Dipteron mentiens. Vitruuius hoc Hermogenis Architecti inuentum laudat; is enim interiori columnatione ſublatà, laxiorem circa cellam, ambulationem fecit, & ſumptus tantum, aſpectum non imminuit. *Eas autem ſymmetrias conſtituit Hermogenes, qui etiam primus octaſtylon, pſeudodipteriue rationem inuenit. Ex dipteri enim ædis ſymmetria ſuſtulit interiores ordines columnarum triginta quatuor, eaque ratione ſumptus, operiſque compendia fecit. Is in medio ambulationi laxamentum egregiè circa cellam fecit, de aſpectu nihil imminuit, ſed ſine deſiderio ſuperuacuorum conſeruauit authoritatem totius operis diſtributione.*

HOR-

HORREA LOLLIANA

LOlliana non Loliliana; namque interiectum I. ſignum in marmore, non littera eſt. A Lollijs Lolliani cõſulares, qui floruerunt ſub Septimio Seuero. Lollianus, qui & Gentianus, collegam habuit Baſſum in Cõſulatu, anno Vrbis DCCCCLXIV. eiuſque munia in lapidibus deſcribuntur apud Gruterum: ſequens mutila inſcriptio eſt

Q. EPIDIO. L. F. POL. RVFO
LOLLIAN GENTIANO
AVGVRI. COS. PROCOS. PROV
LVGDVNENSIS. COMITI
IMPP. SEVERI. ET. ANTONINI
AVGG. LEG. LEG. XX

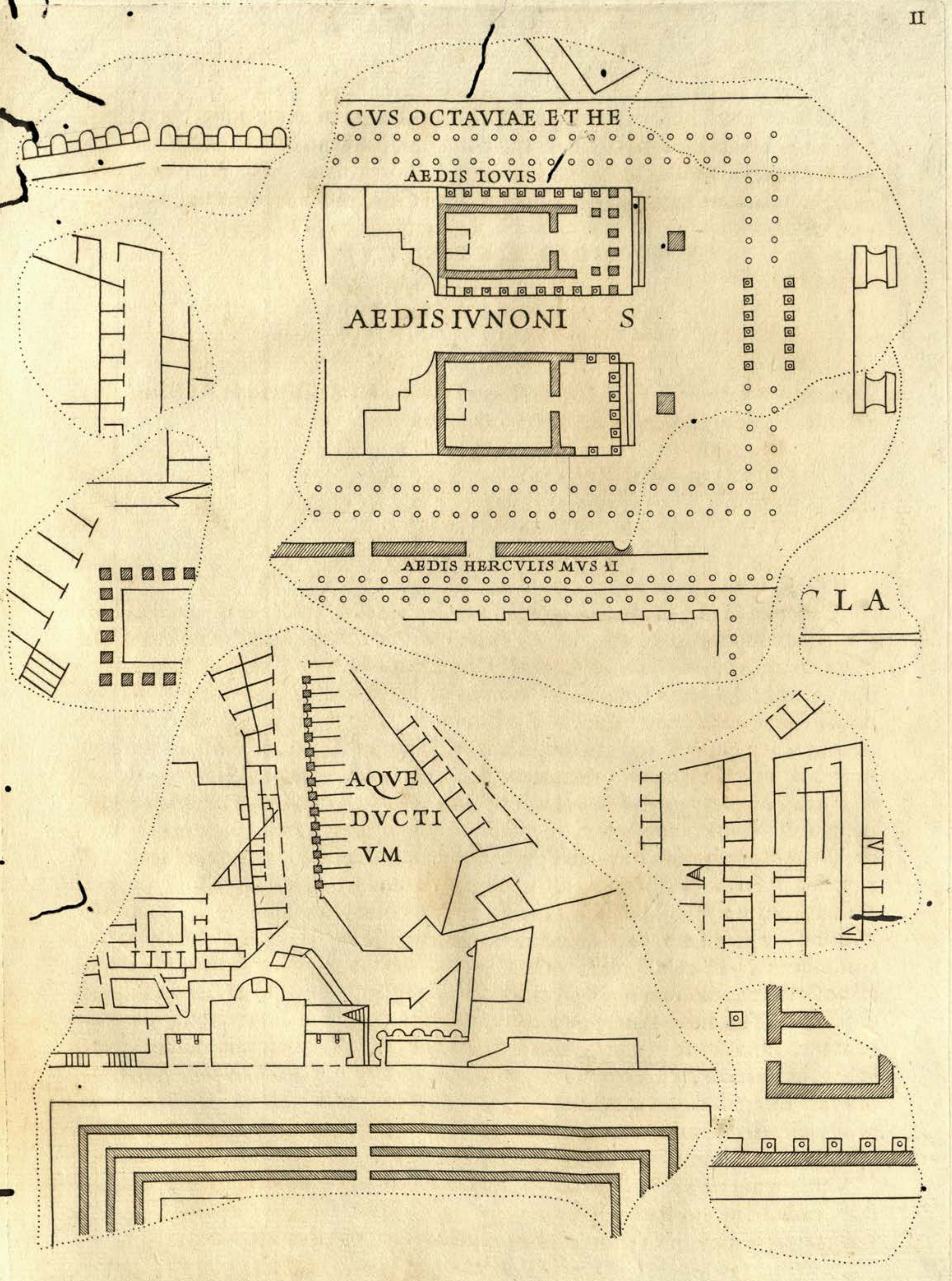
Famianus Nardinus in ſua Antiqua Roma ex Panuinij deſcriptione Regionis XII recenſet Fontem Lollianum ſubditque inſcriptionem

APPIO. ANNIO. BRADVA
T. VIBIO. BARO. COS
MAGISTRI. FONTIS. LOLLIANI
M. VVLPIVS. FELIX
N. CONFLONIVS. VITALIO
C. CLODIVS. SATVRNINVS

Cæterum in ſingulis Vrbis regionibus, vltra priuata, multa erant publica horrea, quæ Lipſius in Electis, ex P. Victore ad CCIX agnoſcit. Sumebant nomina ab auctoribus; Horrea Aniceti, Vargunteij, Seiani: & ab ipſis Imperatoribus; Horrea Auguſti, Domitiani. Horreis verò vtebantur, non tantum ad reponenda frumenta, verum etiam ad alia commoda; nempe ad aſſeruanda ex publico depoſita, & pignora. Scribit Lampridius, Alexandrum Seuerum ædificaſſe publica horrea ad cuſtodiam etiam priuatorum bonorum: *Horrea in omnibus regionibus publica fecit, ad quæ conferrent bona hi, qui priuatas cuſtodias non haberent*. Extitere inſuper plurima frumentaria horrea ad quotidianum victum, & publica alimenta ex liberalitate Romanorum Imperatorum; vt abundè idem Lipſius; nec alio ſenſu accipienda videntur Horrea Auguſti, Horrea Domitiani, ab ijſdem ſcilicet Imperatoribus, qui horrea ad publica alimenta conſtituerunt. Hæc plurimum aucta ſub Traiano, & Hadriano, pueris, puelliſque alimentarijs Romæ, & per vniuerſam Italiam admiſſis. In noſtro veſtigio cellæ in quadraturam diſpoſitæ cernuntur, inque earum medio, cauædium ſiue cohortile corinthium denominatum à Vitruuio, quod differebat à Tuſcanico genere; quoniam trabes ab atrij latitudine traiectæ imponebantur columnis, quæ in noſtro cauedio apparent. Cauedia Tuſcanica nullas circũhabebant porticus. Vitruuius lib. 6. cap. 3. de Cauis ædium. *In Corinthijs ijſdem rationibus trabes & compluuia collocantur, ſed à parietibus trabes recedentes in circuitionem circa columnas componuntur*. Peramplam verò aream, quam cum porticibus inſpicimus, ad horreorum vſum aptam cenſemus.

Veſtigium, quod Horreis Lollianis proximum eſt, aream habet muro circumcluſam, in cuius medio ſtatuæ baſis ſita.

Superius veſtigium Cornificiæ proximum ad Thermas ſpectare videtur.

CVS OCTAVIAE ET HE
AEDIS IOVIS
AEDIS IVNONI S
AEDIS HERCVLIS MVSAI
CLA
AQVE
DVCTI
VM

PORTICVS. OCTAVIAE. ET. HErculis.
AEDIS. IDVIS.
AEDIS. IVNONIS.
AEDIS. HERCVLIS. MVSARVM.

MIrare in hoc inſigni veſtigio, Octauiæ, & Herculis Muſarum porticus: imò columnarum ſyluas, & Romanam magnificentiam in ædificando; inque ipſis porticibus excultas Deorum ædes. Quatuor ſimul ædificia continentur in hoc fragmento; Porticus Octauiæ, Aedes Iouis, Aedes Iunonis, Aedes Herculis Muſarum; quibus exquirendis ſtudium impendimus. Duæ fuerunt Octauiæ Porticus; altera Octauiæ ſororis Auguſti, theatro Marcelli propior; altera Gn. Octauij, qui de Rege Perſeo triumphauit, propinquior Pompeij theatro, vt diſtinguit Feſtus lib. 16. *Octauiæ Porticus duæ appellantur, quarum alteram theatro Marcelli propiorem Octauia ſoror Auguſti fecit, alteram theatro Pompeij proximam Gn. Octauius Gn. Filius, qui fuit Aed. Cur. Pr. Coſ. Decemuir ſacris faciendis, triumphauitque de Rege Perſeo nauali triumpho, quam combuſtam reficiendam curauit Cæſar Auguſtus.* Prima nobis inſpicienda proponitur perampla, & nobilis Octauiæ Porticus, quadrata ſtructura, incluſis in ipſa Iouis, & Iunonis ædibus. Auguſtus, vt refert Suetonius, nomine Octauiæ ſororis, porticum ſtruxit adiectam theatro Marcelli, eiuſdem Octauiæ filij, propè Circum Flaminium. In ipſa porticu, inter alia ædificia, Iouis, & Iunonis ædes includebantur, vt ex Plinio conijcitur, cuius locum illuſtrat noſtrum veſtigium. Plinius lib. 36. cap. 5. vbi clarorum Artificum nomina, & opera recenſet, de prima Iouis æde ſubobſcurè, de ſecunda Iunonis expreſsè loquitur: *Intra Octauiæ verò porticum, in æde Iunonis ipſam Deam Dionyſius, & Polycles, aliam Venerem eodem loco Philippus, cætera ſigna Praxiteles. Item Polycles, & Dionyſius Timarchidis filij Iouem, qui eſt in proxima æde, fecerunt.* Scilicet ſimulacrum Iunonis in æde ipſius Deæ, & ſimulacrum Iouis in proxima Iouis æde: nec ſemel tantum iunctas inuenies Iouis, & Iunonis ſtatuas, & aras. Eluceſcunt Plinij verba in noſtro veſtigio, ædes ſimul cum titulis Iouis, & Iunonis in Octauiæ porticibns exhibente. Videant peritiores, ſint ne duo illa templa, de quibus Velleius hiſt. lib. 1. à Metello Macedonico poſita: *Hic eſt Metellus Macedonicus, qui porticus, quæ fuere circumdatæ duabus ædibus ſine inſcriptione poſitis, quæ nunc Octauiæ porticibus ambiuntur, fecerat.* Iunonis, & Apollinis autumant Alexander Donatus, & Famianus Nardinus; nos Iouis, & Iunonis aſſerimus noſtri veſtigij fulti authoritate. Harum ædium architectos docet idem Plinius Saurum, & Batrachum Lacones, qui nominum eorum argumenta ranam, atque lacertam in columnarum ſpiris inſculpſere: *Nec Saurum, atque Batrachum obliterari conuenit, qui fecere templa Octauiæ porticibus incluſa, natione & ipſi Lacones. Quidam, & opibus præpotentes fuiſſe eos putant, ac ſua impenſa conſtruxiſſe, inſcriptionem ſperantes, qua negata, hoc tamen alio loco, & modo vſurpaſſe. Sunt certè etiamnum in columnarum ſpiris inſculpta nominum eorum argumenta, Rana, atque Lacerta.* Cognomen adhuc retinet Eccleſia ſanctæ Mariæ in Porticu, nunc ſanctæ Gallæ, quam fuiſſe Iunonis ædem; alteram vero proximam Eccleſiam ſancti Nicolai ædem Iouis autumat Andreas Bufalinus. In huius exteriori angulo reliquiæ remanent Dorici generis, Has ædes incendio vexatas inſtauraſſe Hadrianum ſuadet inſcriptionis fragmentum effoſſum in molitione domus propè eamdem Eccleſiam, quod in ædibus Eminentiſſimi Cardinalis Maximi, ad Quatuor fontes adſeruatur.

IMP.

IMP. CAESAR
DIVI. NERVAE. NEPOS
PONTIFEX. MAXIMVS
HAS. AEDES. INCENDIO
CAIVS. MARCVS. PVBLIVS
ET. INCENDIO. VEXATAS

Octauiæ Porticum rationibus Ionicis extructam fuiſſe, indicant columnæ plurimæ cum Ionicis capitulis, quæ non ſolum medianam nauem Eccleſiæ ſanctæ Mariæ in Porticu ſuſtinent, ſed etiam domos aliquot propè eamdem Eccleſiam fulciunt. Ante veſtibulum ambarum ædium in noſtro veſtigio, baſes poſitæ ſunt, in quibus ſiue Deorum, ſiuè illuſtrium virorum ſigna eminebant. Octauiæ porticus ſtatuis, picturis, cæteriſque ornamentis inſignes fuere. Includebant veteres eiuſdem Metelli porticus, qui Macedonia ſubacta, Lyſippi ſtatuis Romam translatis, eas porticus exornauit, frontem ipſarum ædium ſpectantibus, vt ex Velleij loco ſupra citato: *Hic eſt Metellus Macedonicus, qui porticus, quæ fuere circumdatæ duabus ædibus ſine inſcriptione poſitis, quæ nunc Octauiæ porticibus ambiuntur, fecerat; quique hanc turmam ſtatuarum equeſtrium, quæ frontem ædium ſpectant, hodieque maximum ornamentum eius loci, Macedonià detulit*. In cella ambarum ædium ara poſita eſt; ſed Iouis pronaon contra antas, habet columnas binas, quibus magnificè pronaon ipſum exornatur; in poſtico nulla columnatio, ſed area, & muri, qui vtramque ædem concludunt. In frontis porticus medio, ſex vtrinque maiores columnæ poſitæ ſunt ſuſtinentes faſtigium; atque è conſpectu grandes baſes duæ, quæ ſanè Arcum, aut Iani proximum templum deſignant, de quo Nardinus Regione IX. Donatus lib. 2.

AEDIS HERCVLIS MVSARVM.

PRopè Octauiæ Porticum in Circo Flaminio Aedes fuit Herculis Muſarum, cuius meminit Eumenius in oratione pro reparandis ſcholis: *Aedem Herculis Muſarum in Circo Flaminio Fuluius ille nobilior ex pecunia cenſoria fecit*. Eumdem Fuluium ædis conditorem laudat Cicero in oratione pro Archita; ipſamque inſtauratam à Martio Philippo vitrico Auguſti probat Alexander Donatus ex Suetonio: *Multaque à multis extructa ſunt, ſicut à Martio Philippo Aedes Herculis Muſarum*. Quoad titulum PORTICVS. OCTAVIAE. ET HE- libenter interpretaremur HECATONSTYLON: Sic Porticus Pompeij Hecatonſtylon dicta, hoc eſt centum columnarum; ſed obſtat in fragmento lapidis ſubſequens littera diſrupta, quæ pedem habet rectum, non curuatum in C. vnde interpretamur Porticus Octauiæ, & Herculis; ex duplici coniectura. Occurrit primò nobilis Herculis pictura Artemonis manu efficta, quæ in Octauiæ porticibus memoratur à Plinio: *Nobiliſſimas autem, quæ ſunt in Porticibus Octauiæ, ex eius operibus, Herculem ab Oeta monte Doridos exutà mortalitate, conſenſu Deorum, in Cœlum euntem*. Conſueuere Romæ nobiles porticus à nobilibus picturis denominari; vt Porticus Europæ, Porticus Argonautarum, ab Europæ, & Argonautarum imaginibus; deducto more ab Athenienſibus, qui præclaram Porticum Poecile dixerunt à varijs picturis Polygnoti. Sed vrget potior ratio ex aſpectu noſtri veſtigij, in quo Porticus Octauiæ Porticui Aedis Herculis Muſarum iuncta conſpicitur; vnde vno eodemque communi titulo comprehenduntur Porticus Octauiæ, & Herculis porticus, quæ & eadem Philippi eſt. Hic, vt diximus,

mus, æde ipſius Herculis inſtaurata, proximè ingentem, nobilemque porticum extruxit, de qua Martialis lib. 5.

Vites cenſeo Porticum Philippi,
Ne te viderit Hercules, periſti.

Innuit Martialis ſtatuã non in porticu poſitã, ſed in templo, ſiue in templi veſtibulo. Sic Porticus Argonautarum ab adiunctà æde Neptuni, Porticus Neptuni, duplici nomine appellata fuit. Dion. lib. 35. *Agrippa eodem tempore proprijs ſumptibus Vrbem exornauit, & Porticum Neptuni, propter victorias nauales extruxit, & Argonautarum picturà decorauit.*

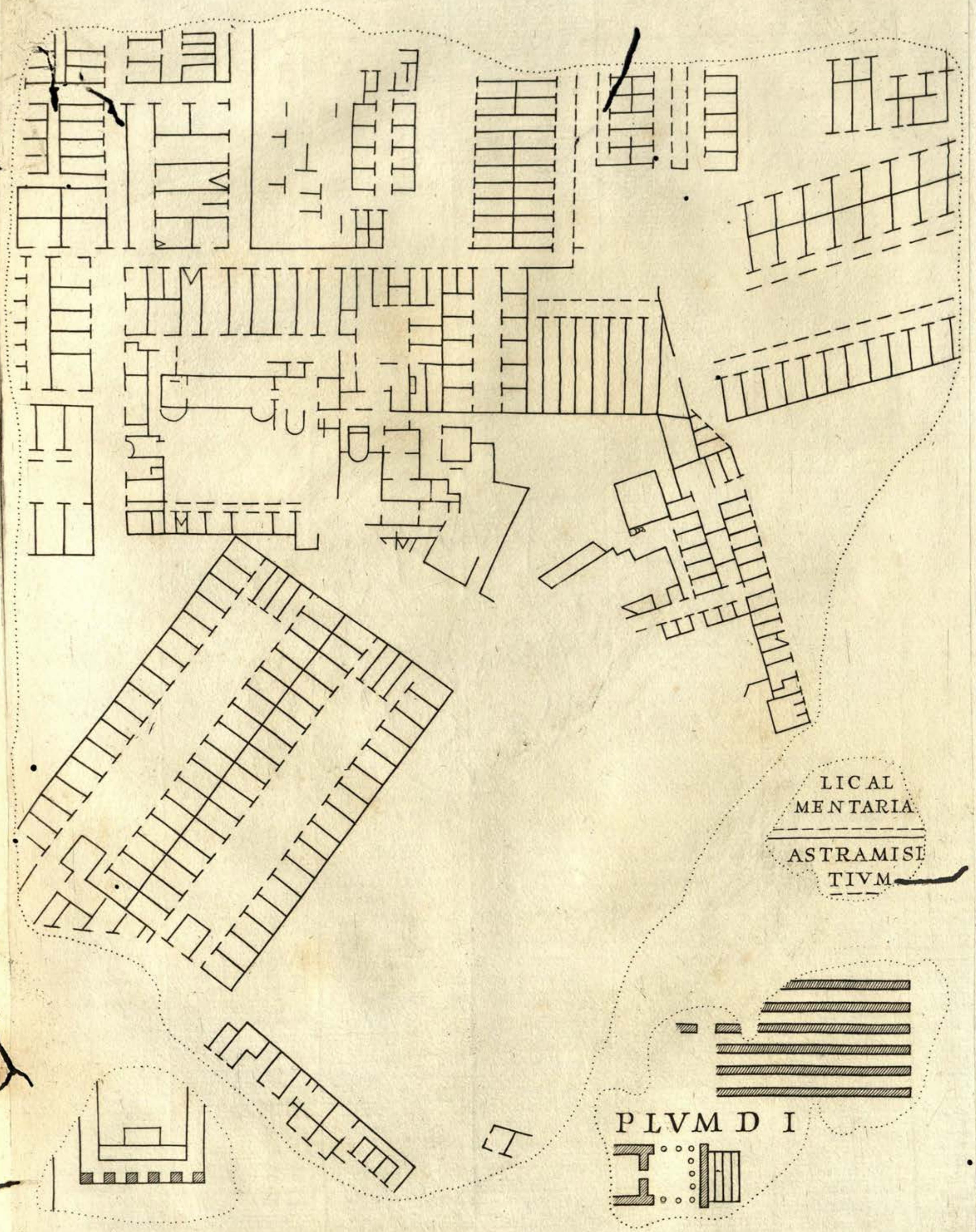
AQVEDVCTIVM.

AQuæductus Aquæ Claudiæ agnoſcit in hoc veſtigio Andreas Bufalinus, quorum reliquiæ adhuc viſuntur in monte Cœlio tendentes ad viam triumphalem, & Palatinum. Vnde vltimum huius tabulæ ædificium, triplici murorum præcinctione, ſeptizonium eſſe Seuerianum arbitratur; cum Onuphrius Panuinius non diſſimile ſeptizonij veſtigium oſtendat libro de Ludis Circenſibus in Circi Maximi Ichnographia.

Iuxtà Octauiæ Porticum, hæc noſtra tabula incipit à veſtigio murorum Vrbis, quibus turres, vt & hodie, interiectæ ſunt. De muris, ac turribus Vrbis inſtauratis ab Arcadio extabat nobilis inſcriptio ſuper veteri Porta Portuenſi Tranſtyberim in molitione nouorum mœnium ſublata.

S. P. Q. R.

IMPP. CAESS. DD. NN. INVICTISSIMIS. PRINCIPIBVS
ARCADIO. ET HONORIO VICTORIBVS ET TRIVMPHATORIBVS
SEMPER. AVGG. OB INSTAVRATOS VRBI AETERNAE MVROS
PORTAS AC TVRRES EGESTIS IMMENSIS RVDERIBVS EX SVG
GESTIONE V. C. ET INLVSTRIS MILITIS ET MAGISTRI VTRIVSQVE
MILITIAE FL. STILICONIS AD PERPETVITATEM NOMINIS
EORVM SIMVLACRA CONSTITVIT
CVRANTE FL. MACROBIO LONGINIANO V. C. PRAEF. VRBIS
D. N. M. Q. EORVM.

LICAL
MENTARIA
ASTRAMISI
TIVM
PLVM D I

LICAL: Baſilica Licinij.
MENTARIA. Armamentaria
ASTRA. MISE. Caſtra Miſe
TIVM. natium

AD horum titulorum intelligentiam, initium ducimus à Caſtris Miſenatium, quæ locant in Eſquilijs. Auctor eſt Suetonius, Auguſtum Claſſem Miſeni, & alteram Rauennæ, ad tutelam ſuperi, & inferi maris, collocauiſſe. Hi Claſſiarij Romæ ſua Caſtra, & hoſpitia habebant, ſiue vocati, ſiue delecti, ſiue alia quauis de cauſa ad vrbem accedentes. Probat noſtrum veſtigium, Claſſiarios Miſenatium Caſtris proximum habuiſſe Armamentarium, quemadmodum Caſtris Peregrinis aliud Armamentarium fuit in Regione Cœlimontana, in deſcriptionibus Rufi, & Victoris memoratũ. Cum Neapoli eſſemus in illuſtri Muſæo Franciſci Antonij Picchiatti Regij Architecti, Aeneam tabulam, ſiue teſſeram inſpeximus palmari magnitudine minorem, quæ pertinet ad Claſſiarios Miſenenſes, dimiſſos honeſtà miſſione, ac Romana Ciuitate donatos, ab Imperatore Philippo, ipſamque ineditam hic referre viſum eſt.

IMP. CAES. M. IVLIVS. PHILIPPVS. PIVS. FELIX. AVG
PONTIF. MAX. TRIB. POT. IIII. COS. III. DES. P. P. PROC. ET
IMP. CAES. M. IVLIVS. PHILIPPVS. PIVS. FELIX. AVG
PONT. MAX. TR. POT. IIII. COS. DESIGNAT. P. P
IIS. QVI. MILITANTES. SVNT. IN. CLASSE. PRAETOR. PHILIPPI
ANI. SEV. MISENENSE. QVE. EST. SVB. AELIO. AEMILIANO. PR
OCTONIS. ET. VICENIS. STIPENDIS. DIMISSIS. H. M
QVORVM. NOMINA. SVBSCRIPTA. SVNT. IPSIS. FILISQVE. EORVM
QVOS. SVSCEPERINT: EX. MVLIERIBVS. QVAS. SECVM. CONCESSA
CONSVETVDINE. VIXISSE. PROBATE. SINT. CIVITATEM. ROMA
NAM. DEDERVNT. ET. CONVB. CVM. ISDEM. QVAS. TVNC. SE

O O

CVM. HABVISSENT: CVM. EST. CIVITAS. IIS. DATA. AVT. SI. QVI
TVNC. NON. HABVISSENT. CVI. Ē. QVAS. POSTEA. VXORES. DI
XISSENT. DVMTAXAT. SINGVLIS. SINGVLAS. AD. V. KAL. IAN
IMP. M. IVLIO. PHILIPPO. PIO. FELICE. AVG. COS. DES. III
ET. IMP. M. IVLIO. PHILIPPO. PIO. FEL. AVG. COS. II. DES. COS

EX. OPTIONE

T. FL. T. FIL. ALEXANDRO. N. ITAL. D. MISEN. ET. MARC
PROCVLAE. VX. EI. ET. MARC. ALEXANDRO. ET. FL. MARCO. ET
VLP. SABINO. AVREL. FAVSTAE. FIL. EIVS
DESCRIPT. ET. RECOGNIT. EX. TABVLA. AENEA. QVE. FIX. EST. ROMAE
IN. MVRO. POST. TEMPLVM. DIVI. AVG. AD. MINERVAM

Caſtra verò Miſenatium in colle Eſquilino ſita fuiſſe veriſimile eſt, non longè à Gallieni Arcu; ſi vera coniectura eſt ex noſtro veſtigio, in quo legimus BASILICA LICINII à Licinio Gallieno, quæ corruptè *Sicinij*, *Siſſinij*, & *Sicinini* apud Ammianum, Panuinium, alioſque. Ibi ſtetiſſe Licinianam Baſilicam ſuadet Capitolinus ſcribens de ipſo Gallieno: *Cum eſſet ad hortos nominis ſui, omnia palatina officia ſequebantur*. In eadem ergò Baſilica Gallienus iudicia exercebat; & iuuat Alexandri Donati coniectura, qui in Eſquilijs hortos ipſius Imperatoris locat: *Conſtat Gallieno Eſquilinum collem carum ſummoperè fuiſſe; ibique ei poſitum Arcum, eumdemque*

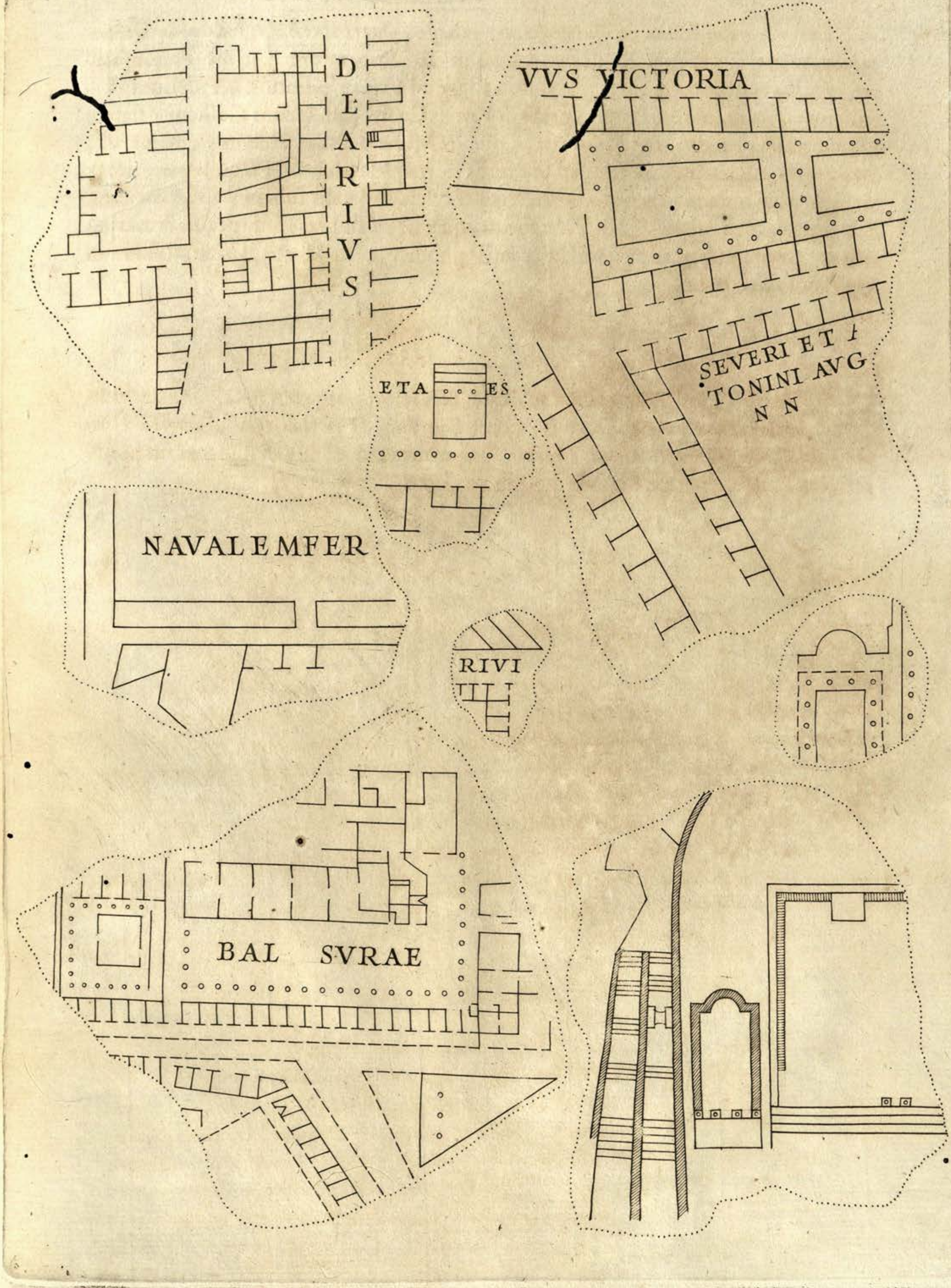
in eo-

in eodem colle admirabilem coloſſum collocare voluiſſe. Quare eius hortos inde abducere non poſſum. Si quis tamen Baſilicam Liciniam ab Imperatore Licinio denominatam malit, non contendimus; cum non longè ad Vrſum pileatum, Palatium Licinianum locent. Elapſo anno 1671. in Hortis Cæſijs, ad Arcum Gallieni, ſtatuæ effoſſæ ſunt, raro artificio elaboratæ; e quibus Muſæ quatuor ſedentes, Minerua, Mercurius, Bacchus; aliæque in proximis hortis Marchionis Palumbariæ, inter nobiles vrbis ruinas. Ad proximam etiam Eccleſiam ſancti Iuliani, inſignis eruta fuit pictura, Clementis VIII. Pontificatu, quæ nouæ nuptæ, ſeu ſponſæ lauacrum refert, figuris plurimis arte mirà expreſſis; hodieque in Hortis Aldobrandinis in Quirinali adſeruatur.

TEMPLVM. DIui

REgione VIII. in Deſcriptionibus Rufi, & Victoris, atque in Notitia recenſetur. *Templum Diuorum Penatium, Templum Diui Iulij, Templum Diui Auguſti, Templum Diui Titi, Templum Diui Traiani.* Quodnam verò ex his deſignetur in noſtro veſtigio, vt & cœtera ædificia huius tabulæ, latet.

DIA-

D L A R I V S
VVS VICTORIA
ETA ES
SEVERI ET A
TONINI AVG
N N
NAVALEMFER
RIVI
BAL SVRAE

DLARIVS Sandalarius.

VIcus deſignatur in noſtro veſtigio, vnde ſupplemus titulum: *Sandalarius*. Quamuis deſit A intermedia litteris D & L cum ad ſupplendum ſenſus nullus proprior occurrat. Extabat Vicus Sandalarius Regione IV. Via ſacra, & frequens erat Librariorum officinis, auctore Gellio lib. 58. *In Sandalario fortè apud Librarios fuimus, cum ibi in multorum hominum cœtu, &c.* Apollinem Sandalarium cognominatum putant ab hoc vico; quod ibi eius ſtatua poſita fuerit ab Auguſto, referente Suetonio à Victore, & Rufo deſcripta. Sed non deſpicienda eſt contraria ratio, Vicum ipſum ab Apolline nomen ſumpſiſſe, cum aliquæ Apollinis ſtatuæ Sandalijs calceatæ ſint, vt celebris illa, quæ & hodie conſpicitur in hortis Vaticanis. Sic Vicus Tragædus à ſimulacro Iouis Tragædi dictus. Vici Sandalarij apud Panuinium ſequens inſcriptio.

GERMANICO. CAESARE Cos
C. FONTEIO. CAPITONE
SEIAE. FORTVNAE. AVG.
SACR
SEX. FONTEIVS. Ɔ. L. TROPHIMVS
GN. POMPEIVS. GN. L. NICEPHORVS
MAG. VICI
SANDALIARI. REG. IIII
ANNI. XVIII. D. D

CLIVVS. VICTORIAE

SIc dictus ab æde ipſius Deæ, quæ fuit in Palatino. Varro lib. 1. loquens de Porta Romana, ſeu Romanula à Romulo deſignata: *Alteram Romanulam, quæ eſt dicta ab Roma, quæ habet gradus in Naualia ad Volupiæ ſacellum; & Porta Romanula inſtituta eſt à Romulo in infimo cliuo Victoriæ*. Alexander Donatus cliuum ſtatuit ex deſcenſu Palatini in Circum maximum; Famianus Nardinus in parte altera collis Capitolium verſus, auctoritate Iginij, apud Aſconium in Piſoniana, qui de ædibus P. Valerij Publicolæ hæc refert: *P. Val. Voleſi filio Publicolæ ædium † locum ſub Velis, vbi poſtea fuit ædes Victoriæ ex lege, quam ipſe tulit, populum conceſſiſſe*. Velia dicebatur pars Collis Palatini alta, & prærupta eminens in forum, hodie ſancti Theodori Eccleſiæ imminens.

SEVERI. ET. ANTONINI. AVG. N. N. Seueri, & Antonini Auguſtorum noſtrorum

COlligitur ex hoc titulo, vt diximus in præfatione, veſtigium, ſeu Ichnographiã iſtam deſcriptam fuiſſe Seuero Principe. Namque epitheta; *Dominorum Noſtrorum, Cæſarum, Noſtrorum, Auguſtorum, Noſtrorum*, quæ paſſim in lapidibus, & nummis leguntur; vota, dedicationes, ſeu opera publica, & monumenta viuentium Principum indicant. Interim animaduertimus, hoc ædificium, qualecumque fuerit, è regione Palatini locum habuiſſe, in cuius valle à meridie, Seuerus ædificauit Septizonium, nec longè Thermas Antoninus eius filius.

NA-

NAVALEM. PER

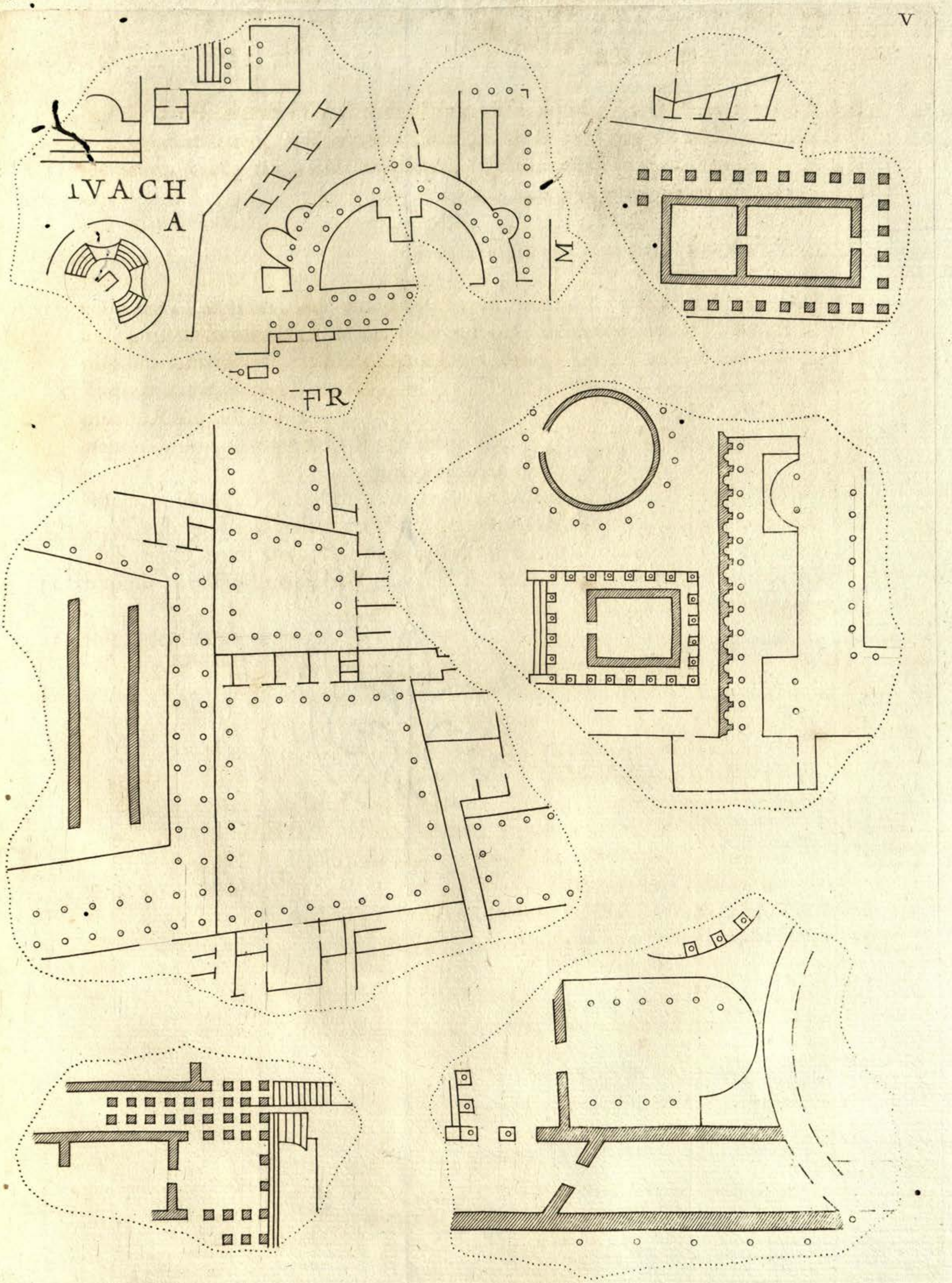
NAualis quadrata ſtructura conuenit cum Varone nuper citato de Porta Romanula: *Alteram Romanulam, quæ eſt dicta ab Roma, quæ habet gradus in Naualia ad Volupiæ Sacellum; & Porta Romanula inſtituta eſt à Romulo in infimo cliuo Victoriæ, qui locus gradibus in quadraturam formatur.*

BAL. SVRAE. Balneum, ſeu Balineum Suræ

DE hoc Aurelius victor: *Traianus*, inquit, *ob honorem Suræ, cuius ſtudio imperium arripuerat, lauacrum condidit.* Has thermas fuiſſe in Auentino conijcimus ex P. Victore, qui priuata Balnea Traiani in Auentino collocat, vbi domus quoque fuit L. Licinij Suræ ter Conſulis, ſemel ſub Nerua, bis ſub Traiano, vt ex Caſſiodoro, & faſtis. Hic, teſte Dione, ſuis ſumptibus Gymnaſium Populo Romano ædificauit. In veſtigio apparent periſtylia quadrata, & oblonga, & ambulationes, aliaque ad Balneum, & ad palæſtram accommodata.

Vltimum ſine titulo, huius tabulæ fragmentum referri ad Capitolium exiſtimat Andreas Buſalinus veriſimili coniectura ductus: habet enim gradus dupplices primi, & ſecundi cliui, atque in ſumma arce Templum Iouis Capitolini, adiectumque alterum templum Iouis Cuſtodis. Sed hæc eidem Buſalino, alijſque antiquitatis ſtudioſis diligentiùs examinanda relinquimus.

LA-

IVACH
A
M
FR

LAVACHR. A. Lauacrum Agrippinæ

AGrippinæ Matris Neronis Lauacrum P. Victor, & Antiquarij conſtituunt in Viminali, quà collis deflectit in vallem Quirinalem, è conſpectu Eccleſiæ ſancti Vitalis. Marlianus refert ibi effoſſa duo Bacchi ſimulacra, vtraque inſcripta IN. H. LAVACR. AGRIPPINAE. Elapſis annis erui vidimus plumbeos, ac teſtaceos tubos, quibus aqua ducebatur; atque in eiuſdem vallis hortis, fontium Nymphæ truncum tenentis hydriam in vlnis. Lauacri reliquias exhibet noſtrum veſtigium forma rotunda: in medio labrum locatum eſt. Ad ipſum verò lauacrum per gradus deſcenſus, ſeu potius aſcenſus, & aditus datur; nam, vt docet Vitruuius de Balneorum diſpoſitionibus, & partibus: *Primùm eligendus eſt locus quàm calidiſſimus, ſolique expoſitus*. Vnde Seneca Ep. 86. Scipionis Africani villam deſcribens: *At nunc blattaria vocant balnea, ſi qua non ita aptata ſunt, vt totius diei ſolem feneſtris ampliſſimis recipiant*. Martialis de Balneo Hetruſci.

Nuſquam tam nitidum micat ſerenum,
Lux ipſa eſt ibi longior, dieſque
Nullo tardius à loco recedit,

Plinius Iun. de Comi delicijs: *Quid Balneum illud, quod plurimus ſol complet, & circuit?* & alibi. Inde infertur Balneum Agrippinæ, poſitum in Valle Quirinali, gradibus, eleuatum fuiſſe, aptatumque ad recipiendum Solem. Superiori eiuſdem collis parte, vbi Templum, & Cœnobium Monialium B. Martyris Laurentij, Thermæ extabant cognomento Olympiadis. Colligitur hinc mulieres propter honeſtatem, balnea, ſeu lauacra diuerſa à virorum balneis habuiſſe. In communibus verò thermis mulieres, & viri locis diuerſis ſeiunctim lauabantur, vt ex Varrone l. 3. Analog. Elagabalus viros, & mulieres in balneis miſceri permiſit: quam licentiam ſuſtulit Seuerus Alexander, vt Lampridius ſcribit.

Aedificium lauacro proximum, in hemicycli formam curuatur; rectam porticum, & ambulationem in fronte habet, reliquam circularem; piſcina eſſe videtur, locuſque natatu aptus, habetque in poſtico loculos; baſim in medio, ſeu podium, quod oblectamenti cauſa, in ſtagnum extenditur. Baſes item ſtatuarum in fronte locantur, cum ad Thermarum ornamentum, celeberrimorum Artificum ſigna ponere moris fuerit, vt de Lyſippi ſtatua ab Agrippa in ſuis Thermis dicata Plinius lib. 35. *Diſtringentem ſe à Lyſippo factum ante Thermas dicauit mirè gratum Tiberio principi*. Lucianus in deſcriptione Balnei ab Hyppia Architecto ædificato, in media domo, in qua erant piſcinæ, ſtatuas geminas Aeſculapij, & Hygiæ, ſeu Sanitatis memorat; *At media domus, & faſtigio excelſiſſima, & iucundo lumine amœniſſima, tres aquæ frigidæ piſcinas in ſe complectitur, lacæno marmore exornata. Sunt etiam in illa ſtatuæ geminæ, ex albo lapide antiqui operis, & artificij; altera quidem Hygiæ, altera verò Aeſculapij*. Seneca in eadem Epiſtola: *Quid cùm ad Balnea Libertinorum peruenero? quantum ſtatuarum, quantum columnarum nihil ſuſtinentium, ſed in ornamentum poſitarum impenſæ cauſa*. Porticus, Stagna, Thermæ ſimul recenſentur à Martiale lib. 5.

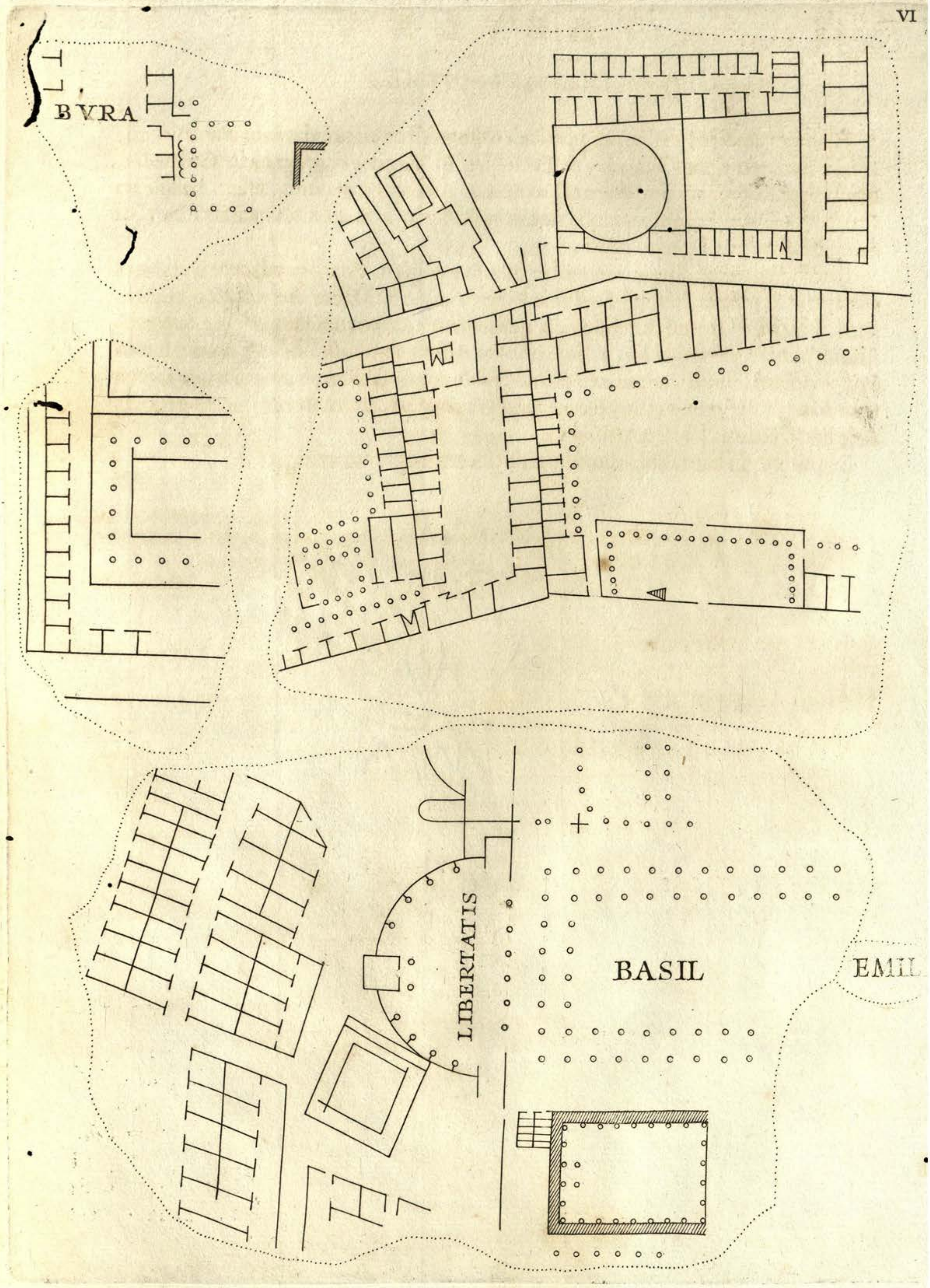
Cam-

Campus, Porticus, Vmbra, Virgo, Thermæ.

Rotundi ambitus veſtigium porticu, columniſque circumductum ædis eſſe, quæ adhuc ſtat inter ripam Tiberis, & Eccleſiam B. Virginis cognomento Coſmedin, titulo Sancti Stephani denominata, exiſtimat Andreas Bufalinus. Hanc marmorea ſtructura, Corinthijſque modulis nobilem Pomponius Lætus Matutæ attribuit, & ex eo Marlianus à Donato relati.

Iuxtà hanc ædem alterum in noſtra tabula veſtigium extat, quod idem Bufalinus eſſe autumat proximi templi Fortunæ Virilis, nunc S. Mariæ Aegyptiacæ nuncupati. Porticu in fronte, lateribus, & poſtico vndique circumducitur; de quo ædificandi genere Vitruuius lib. 3. de ſacrarum ædium compoſitione. Quamuis autem hoc templum humile, atque ex Albano lapide conſtructũ ſit, ob modulorum tamen venuſtatem, & ſymmetriam, Ionici generis exemplar, & canon eſt, vnde peritiores Architecti Ionicas hauſere rationes.

Sequuntur in hac tabula aliorum ædificiorum magnifica veſtigia.

BVRA
LIBERTATIS
BASIL
EMIL

SVBVRA

SVburam Alexander Donatus in ea parte Eſquiliarum ſtatuit, vbi nunc recens Subura. Famianus Nardinus in Regione II. Cœlimontana, inter Cælium, & Eſquilias; locum indicat ab Eccleſia Diui Petri, & Marcellini, ad Amphitheatrum; idque rationibus firmat. In noſtro veſtigio Atrium apparet columnis ſuffultum, ædis opinamur Conſulis Stellæ, de quo Statius, & Martialis.

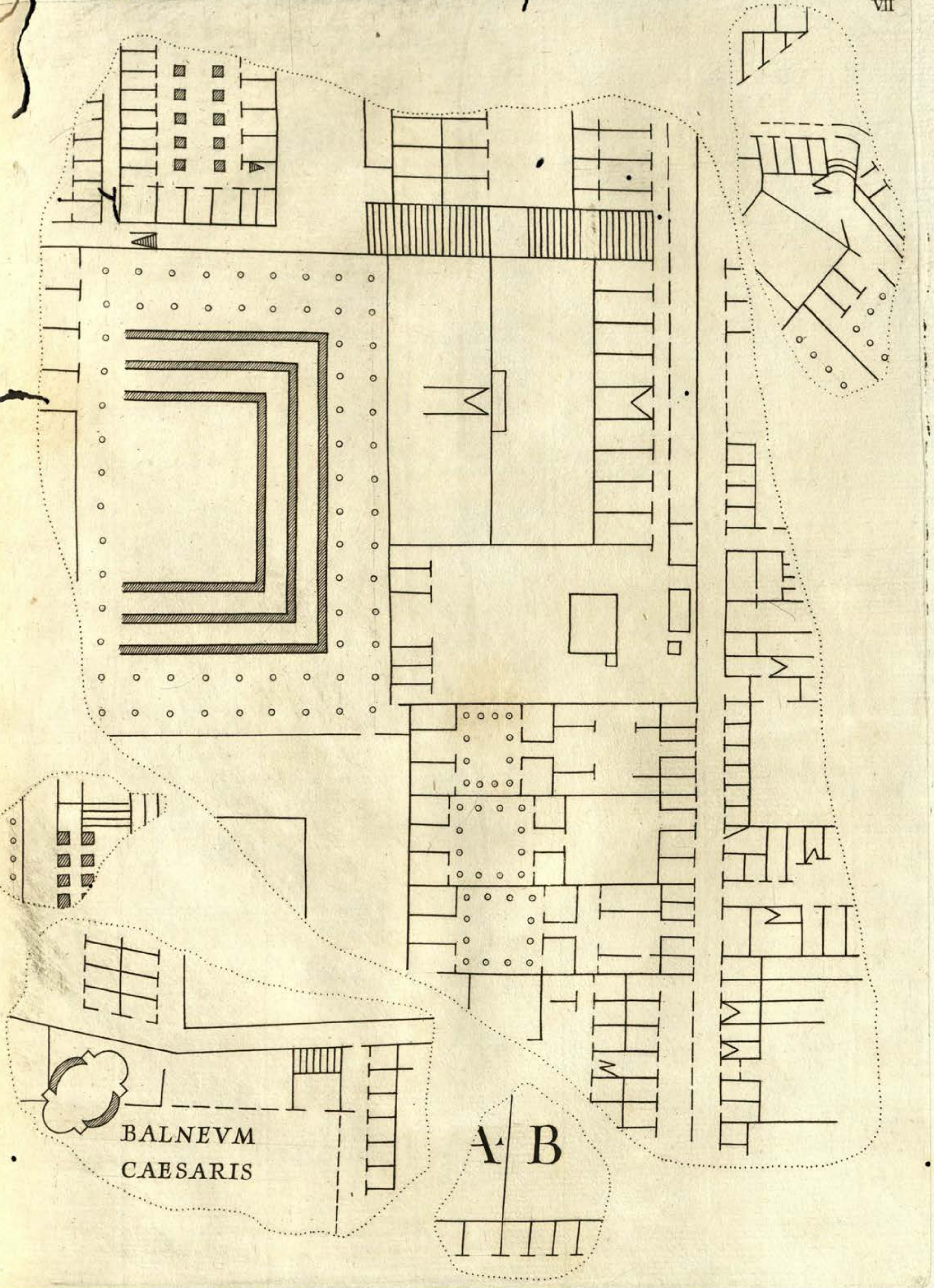
Vel ſi malueris, prima gradiere Subura,
Atria ſunt illic Conſulis alta mei.

Refert Suetonius, Cæſarem habitaſſe primò in Subura, ſed modicis ædibus.

LIBERTATIS. Atrium Libertatis.
BASIL. AEMILI. Baſilica Aemilij Pauli.

DE Aede, & Atrio Libertatis in Auentino non ſemel Liuius, & ibidem P. Victor vtrumque enumerat. Nos de Atrio Libertatis propè forum Cæſaris, & Pauli Baſilicam intelligimus ex M. Tullij Epiſtola ad Atticum, cuius non integro, & obſcuro loco magnam lucem affert noſtrum veſtigium. Hæc Tullius: *Paulus in medio foro Baſilicam iam penè texuit ijſdem antiquis columnis; illam autem, quam locauit, facit magnificentiſſimam. Quid quæris? Nihil gratius illo monumento, nihil glorioſius. Itaque Cæſaris amici, me dico, & Oppium, diſrumpatis licet monumentum illud, quod tu tollere laudibus ſolebas, vt forum laxaremus, & vſque ad Atrium Libertatis explicaremus, contempſimus ſexcenties ſextertium, cum priuatis non poterat tranſigi minore pecunia.* Loquitur Tullius de refectione Baſilicæ, ac de Foro Cæſaris ampliando vſque ad Atrium Libertatis; ſiue vt Lambini ſententia, de Baſilica Pauli pertingente ad Atrium Libertatis, quemadmodum oſtendit noſtrum veſtigium. Conſtat igitur ad Baſilicam Aemiliam, & forum Cæſaris ſtetiſſe Atrium Libertatis, quod in Auentino tantùm decernit Famianus Nardinus. Animaduertimus Pauli Baſilicam ſæpiùs inſtauratam, & refectam præcipuè ſub Auguſto, ac Tiberio, referentibus Tacito, & Dione; quæ ſiue laxata, ſiue perducta, vetus atrium clauſit, retinuitque in ſemet ipſa, religioſo titulo, vt ex noſtro veſtigio ſatis ſuperque probatur. Baſilica Aemilia Inſcriptionis Aeneæ fragmento memoratur, quod adſeruatur in Bibliotheca Eminentiſſimi Cardinalis Maximi.

REG. XIIII. IN.
ENOVARI. ID
TIBICI IN
OET. PRIMO. SALVTE
CAESETIO. PROBO. C
ETIAM. ADITVM. PAVLI
MVTEM. SIC. ACCIPIAM
SINT. MAGIS

BALNEVM
CAESARIS
A B

BALNEVM. CAESARIS

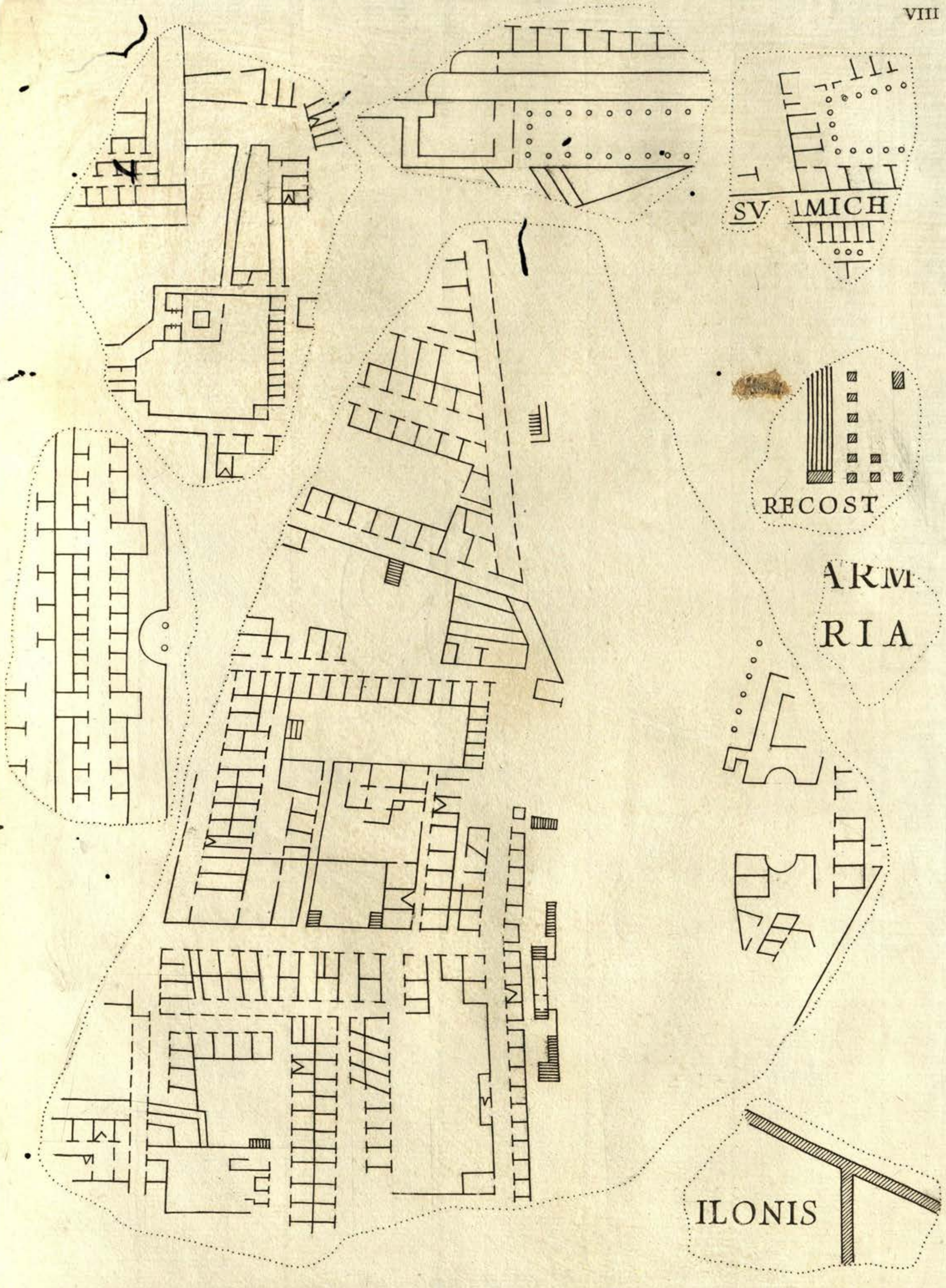
BAlneum Cæſaris Dictatoris, de quo ſanè intelligendus eſt titulus. Sic Domus Cæſaris, Horti Cæſaris, Forum Cæſaris, Ludus Cæſaris, Naualia Cæſaris; quæ cuncta Cæſaris dictatoris ſunt. Balnei ſeu lauacri forma in noſtro veſtigio deſcribitur, ouali circuitione quatuor hemicyclis, ſeu hemiſpherijs prominentibus. Hemispheria in laconicis ſudationibus deſcribit Vitruuius lib. 5. *Laconicum, ſudationeſque ſunt coniungendæ tepidario, eæque, quam latæ fuerint, tantam altitudinem habeant ad imam curuaturam hemiſpherij, mediumque lumen in hemiſpherio relinquatur.*

Supra Cæſaris balneum è regione tria ex ordine numerantur priuata ædificia, ſiuè priuatæ domus. Singulis patet introitus, quà longa, & recta dirigitur via. In antico cubicula ſunt; ſequitur cauædium, ſiue cohortile ſubdiale primum, inde aliæ ſuccedunt interiores cellæ, indeque cauædium interius, & ſecundum, quod periſtylium eſt cum quadrata porticu, vt ex Vitruuio lib. 6. ex more Græcorum. *Apud Græcos in ædificijs periſtylia duo erant diſpoſita, primum, & ſecundum; hoc interius, & peramplum*: quod & domus interior dicitur à Virgilio, in Priami Regia, eademque penetrale in altera Regia Latini.

Lucus erat tecti medio in penetralibus altis.

Nam vt idem Vitruuius lib. 5. cap. 9. aperti hypæthrique loci viridibus ornabantur: *Media vero ſpatia, quæ erant ſub dio inter porticum, adornanda viridibus videntur.* Interiora verò loca & triclinia non licebat adire niſi familiaribus, & vocatis.

Alterum ſuperius veſtigium Balneo imminens ſubſtructione triplici murorum, & columnatione duplici in fronte, ac lateribus, Septizonij alterius veſtigium eſſe videtur à Seueriano diuerſum, quod ſupra oſtendimus Tabula II. Ptæter Seuerianum ipſum, aliud Septizonium memoratur in Eſquilijs, eidemque proxima domus natalis Titi, auctore Suetonio: *Natus eſt* (Titus) *Kal. Ianuarij inſigni anno Caiana nece, prope Septizonium.* Antiquarij locant ad Thermas Titianas.

SV
MICH
RECOST
ARM
RIA
ILONIS

SVMICH. Summi Choragij

SVmmum Choragium in deſcriptione Rufi Regione III. Samium pro ſummo corruptè apud Victorem; in Notitia præſtantiſſimum choragium. Noſtro veſtigio conſenſit inſcriptio apud Panuinium, à Pancirolo indicata.

HERCVLI. ET. SILVANO. EX. VOTO
TROPHIMIANVS.
AVG. LIB
PRO. SVMMI. CHORAGI
CVM. CHIA. CONIVGE

Choragium locus erat, in quo Tragœdiarum, & Comœdiarum chori exercebantur; & ex eo cuncta ad ludos ſcenicos neceſſaria promebantur, ac propriè ad theatrum pertinebat: quamuis transferatur ad alios etiam ludicros apparatus, vt de templo Veneris, & Romæ intelligit Famianus Nardinus ex Dione. Hadriano reſcripſerat Apollodorus Architectus de ſtructura huius templi. *Sublime illud, & concauum fieri oportere, vt ex loco ſuperiori in ſacram vſque viam inſignior proſpectus eſſet, & magis conſpicuus*. Adnotamus illud ἐκφανέστερον ſublimius, & ex loco ſuperiori, vnde fortaſſis Choragium ſummum, & ſublime:

RECOST. Græcoſtaſis

PAncirolus *Græcoſtaſim, locus eſt, vbi Græcorum, aliarumque nationum legati ſubſiſtebant à Senatu audiendi. A Græcis nomen ſumpſit, etſi alij quoque ibi morarentur.* Varro, *ſub dextra*, inquit, *huius à comitio locus ſubſtructus, vbi nationum ſiſterent legati, qui ad Senatum eſſent miſſi: is Græcoſtaſis appellatur a parte, vt multa*. Dicitur Græcoſtaſis, id eſt Græcorum ſtatio. Hoc ædificium pertinebat ad Regionem VIII. fori Romani; de cuius germano ſitu conſule Nardinum ex Plinio. In noſtro fragmento deſcribitur nobilis ædificij veſtigium, gradibus ſublimis cum porticu, ſeu pronao.

ARM RIA. Armamentaria.

SVpra tabula III. oſtendimus Armamentaria duo: alterum in Eſquilijs: alterum in Regione Cælimontana, caſtris proximum; & plura in vrbe fuiſſe Armamentaria diſcimus ex Herodiano de Gallicano. *Iuſſit effringi publicis armamentariis, in quibus pompæ magis inſtrumenta, quam belli aſſeruabantur*.

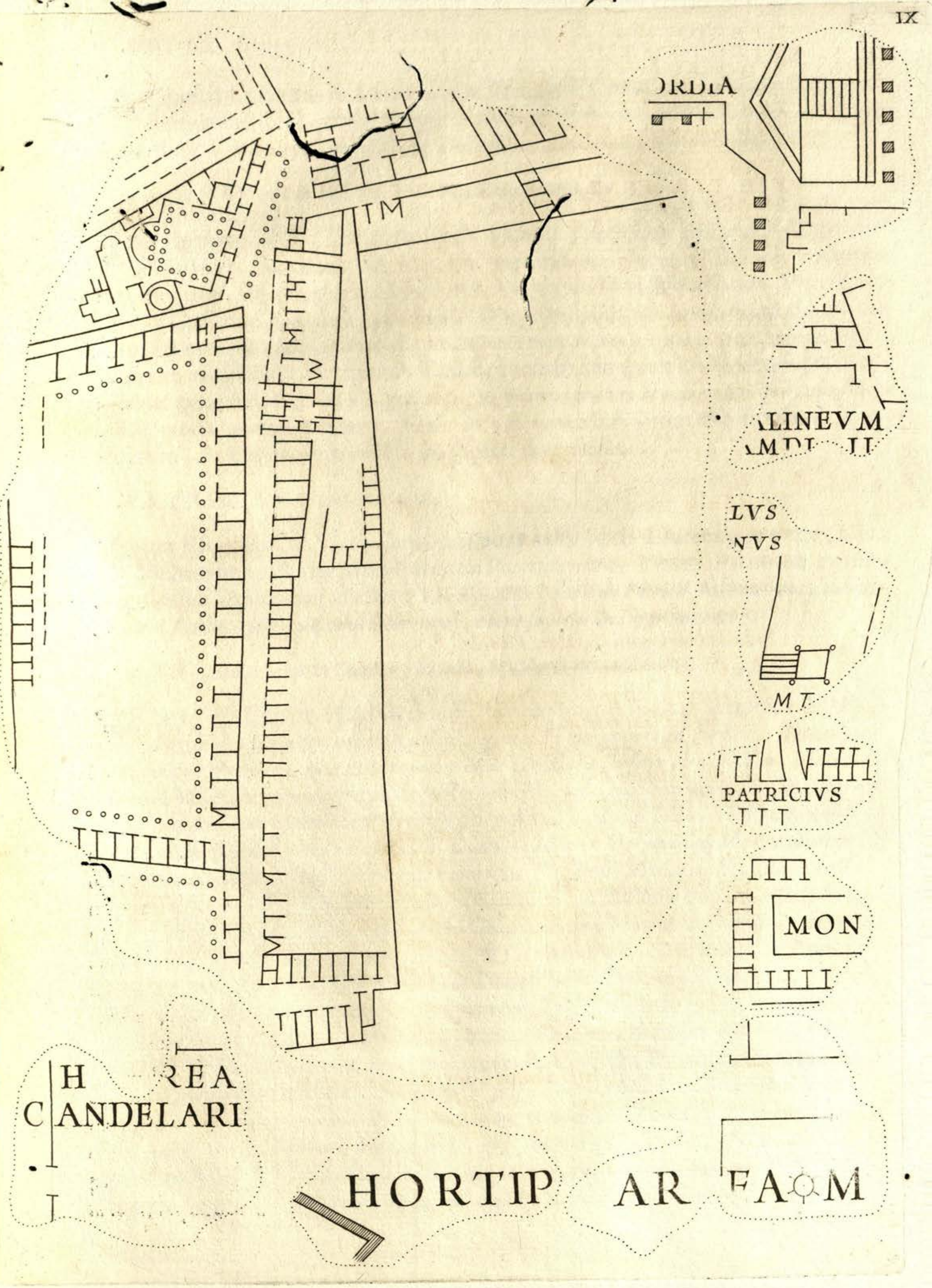
ILONIS. Cilonis, ſeu Silonis domus.

DE Cilonis, aut Chilonis domo infra tabula X; ſi verò reſtituere libet Silonis, videndus eſt Seneca in Suaſorijs, & Controuerſijs, in quibus plures huius cognominis celebres Declamatores recenſentur ſub Auguſto, ipſiuſque Senecæ ætate. Nos hoc fragmentum pertinere exiſtimamus ad Fabium Cilonem, qui ſub Seuero plurimum gratia, & auctoritate valuit, eiuſque merita deſcribuntur in baſi ſtatuæ in ædibus Eminentiſſimi Cardinalis Maximi.

L. FABIO

L. FABIO. M. F. GAL. CILONI. SEPTI
MINO. C. ATINIO. ACILIANO. LE
PIDO. FVLGINIANO. COS
COMITI. IMP. L. SEPTIMI. SEVERI. PII
PERTINACIS. AVG. ARAB. ADIAB. P.P
SODAL. HADRIANAL. CVR. MIN. LEG
AVG. PR. PR. PROVINC. PANN. ET. MOE
SIAE. SVP. BITHIN. ET. PONT. DVCI. VE
XIL. PER. ITALIAM. EXERCITVS. IMP.
SEVERI. PII. PERTINACIS. AVG. ET. M.
AVRELI. ANTONINI. AVG. PRAEPO
SITO. VEXILLATION. PERINTHI. PER
GENTIB. LEG. AVG. PR PR. PROVIN. GA
LAT. PRAEF. AER. MILITAR. PROCOS. PROV
NARBON. LEG. AVG. LEG. XVI. F. F. PR. VRB.
LEG. PR. PR. PROV. NARB. TRIB. PL. QVAEST
PROV. CRET. CYR. TRIB. MIL. LEG. XI. CL
X. VIR. STLIT. IVDIC. CVR. R. P. NICO
MEDENSIVM. INTERAMNA
TIVM. NARTIVM. ITEM. GRAVI
SCANORVM
TI. CL. AMBRELIANVS. 7. LEG. V
MACEDONICAE. OB. MERITA

Lucio Fabio Marci filio Galeria Ciloni Septi-
mino. Caio Atinio Aciliano Le-
pido Fulginiano Conſuli
Comiti Imperatoris Lucij Septimij Seueri Pij
Pertinacis, Auguſti Arabici, Adiabenici, Patris Patriæ
Sodali Hadrianali, Curatori Miniciæ, Legato
Auguſti, Proprætori Prouinciæ Pannoniæ, & Moë
ſiæ ſuperioris Bithyniæ, & Ponti, Duci Ve-
xilli per Italiam exercitus Imperatoris
Seueri Pij Pertinacis Auguſti, & Marci
Aurelij Antonini Auguſti, Præ
poſito Vexillationibus Perinthi per-
gentibus, Legato Auguſti, Proprætori Prouinciæ Ga-
latiæ, Præfecto Ærarij militaris, Proconſuli Prouinciæ
Narbonenſis, Legato Auguſti legionis decimæ ſextæ Flauiæ Fidelis, Præfecto.
Legato Proprætori Prouinciæ Narbonenſis Tribuno Plebis, Quæſtori (Vrbis
Prouinciæ Cretæ Cyrenes, Tribuno militum legionis vndecimæ Claudiæ,
Decemuiro ſtlitibus iudicandis Curatori Reipublicæ Nico-
medenſium, Interamna-
tium Nartium item Graui-
ſcanornm
Tiberius Claudius Ambrelianus Centurio legionis quintæ
Macedonicæ ob merita.

ORDIA
TM
PE
IMTH
IMTH
W
ALINEVM
AMDI II
LVS
NVS
MT
PATRICIVS
MON
H REA
CANDELARI
HORTIP
AR
FAOM

ORDIA. Concordia

AGnoſcit Buſalinus in hoc veſtigio Templum Concordiæ in cliuo Capitolino imminens foro, cuius templi ſtat adhuc porticus octo columnis conſpicua cum titulo. SENATVS. POPVLVSQVE. ROMANVS. INCENDIO. CONSVMPTVM. REST

BALINEVM. AMPELID. Balineum Ampelidis

IN Regione XIV. Transtyberina à Victore deſcribitur Balineum Ampelidis. Famianus Nardinus ad Portam Septimianam locat, Blondi auctoritate, qui labra, ſeu receptacula duo ſcatentis aquæ ibi ſe vidiſſe teſtatur. Præter clariores Cæſarum Thermas, vt aduertit Donatus, plurimas priuatorum ciuium certum eſt extitiſſe, & plurimas alias ad quæſtum paratas, quæ populum quotidiè lauantem excipiebant. Etenim P. Victor, vt etiam adnotauit Philander, ſupra octingentas agnouit. Plinius lib. 36. *Agrippa gratuita præbita balnea* CLXX. *quæ nunc Romæ ad infinitum numerum creuere*. Vnde in veterum ædificiorum effoſſionibus, Thermarum, & Balineorum rudera frequenter inueniuntur.

PATRICIVS. Vicus Patricius

INter Eſquilias, & Viminalem, vbi nunc ædes ſancti Laurentij in fonte, Diuæ Pudentianæ, & ima pars Hortorum Perettinorum, Vicum Patritium extitiſſe conſentiunt Antiquarij. Feſtus: *Sub Eſquilijs, quod ibi Patricii habitauerunt, iubente Seruio Tullio, vt ſi quid noui molirentur, e locis ſuperioribus opprimerentur*.

MON. Monumentum Comitis Herculis, ſeu Monumenta Mariana.

VIà ſalaria Comitis Herculis extitiſſe monumentum, indicat Suetonius de Veſpaſiano: *Quin & conante quodam originem Flauii generis ad conditores Reatinos, comitemque Herculis, cuius monumentum extat via ſalaria, referre, irriſit vltro*. Marianorum Monumentorum meminit. Vitruuius lib. 3. de Aedium proſpectu Peripteros: *Ad Mariana Honoris, & Virtutis ſine poſtico, à Mutio facta*. Noſtrum veſtigium cum area deſcribit Valerius lib. 2. cap. 5. *In area Marianorum Monumentorum.* de loco non coſtat. Probare nititur Famianus Nardinus Mariana monumenta eſſe trophæa C. Marij de Cimbris, hodie in Capitolio; at illa bina trophæa Marij non ſunt, ſed Traiani Auguſti; extabant in Caſtello Aquæ Martiæ in Eſquilijs, ab eodem Traiano reſtitutæ, eademque referunt Germanorum, Dacorum, & Sarmatarum arma, de quibus Germanico, & Dacico bello Traianus triumphauit. Eorum elegantiſſima ſculptura coæua Columnæ Traianæ, ſatis ipſius Imperatoris ætatem indicat, vt in noſtris notis ad eamdem Columnam nuper editam, etiam auctoritate veterum numiſmatum probatum eſt. Alexander Donatus iure negat illa eſſe Mariana Monumenta: *Equidem vt ibi fuiſſe Trophæa Marij nullo modo dicerem, ita fuiſſe Caſtellum Aquæ tutò affirmarem, Nam vt conſtat ex Frontino, Aqua tam Claudia, quam Martia poſt hortos Pallantianos, qui fuerunt in Eſquiliis, effundebatur*, & paulò poſt: *Ab illo videlicet qui extruxit, aut inſtaurauit, trophæis ornatum*. Poſt Traianum, Aquæductus, Aquæ Martiæ inſtauratos ab Alexandro Seuero, argumento eſt eiuſ-

eſt eiuſdem Imperatoris nummus, qui idem Caſtellum expreſsè refert cum tribus arcubus, ac trophæis. Antiquarij Alexandrinis thermis adſcribunt.

HORREA. CANDELARIA
De Horreis ſupra Tabula prima.

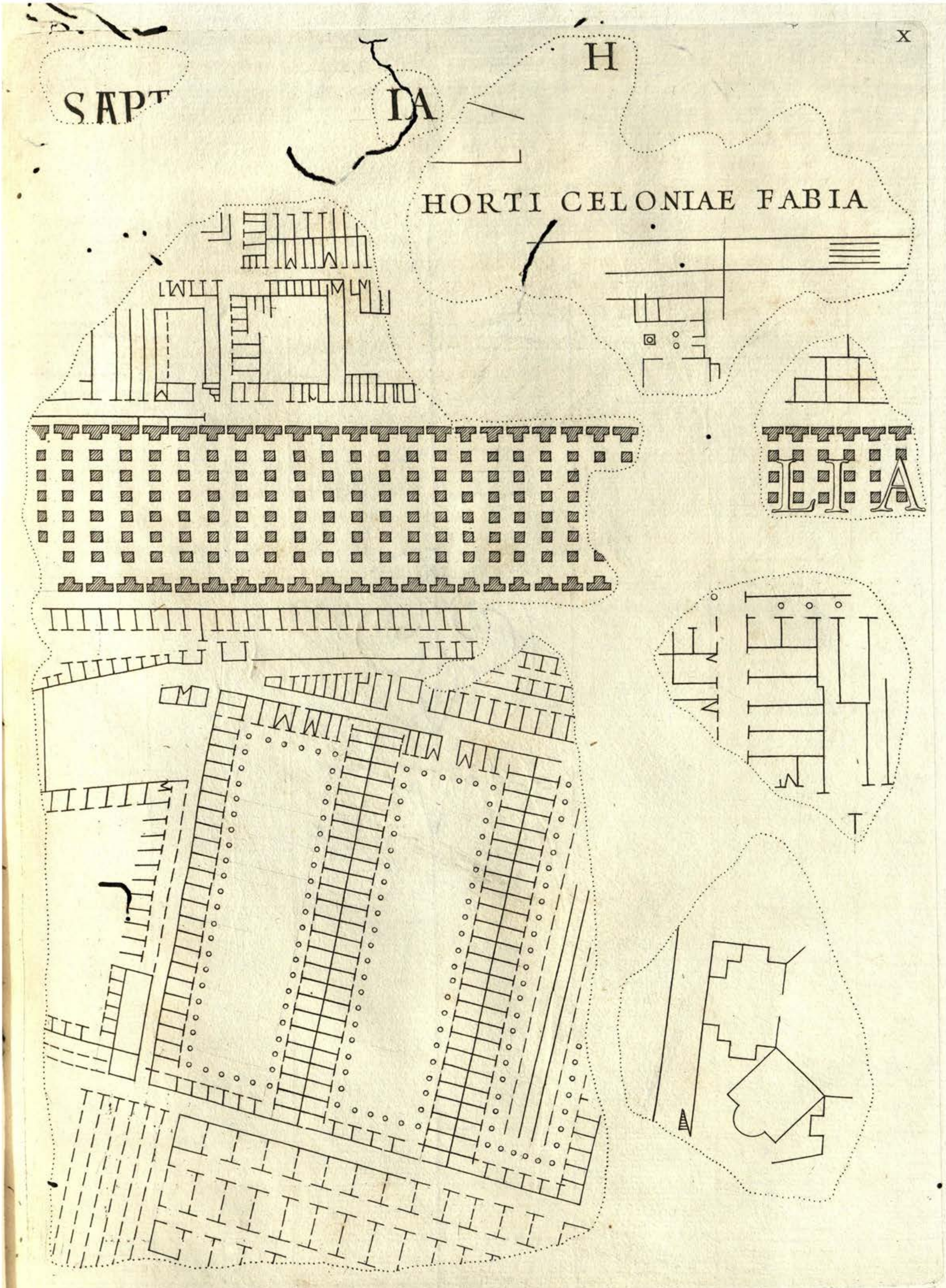
HORTI. P. Horti Pallantiani vel Plautiani

HOrti Pallantiani à Pallante illo ditiſſimo Claudij Liberto: hos ad Portam Neuiam, nunc Maiorem, collocat Donatus: de ipſis Frontinus: *Finiuntur ductus Arcus Claudiæ, & Anienis post Hortos Pallantianos, vnde in vſum Vrbis, fiſtulis deducuntur*: P. Victor Regione V. Eſquilina Plancianos vel Plautianos nominat; mutantes, vt inquit Donatus, ſubinde cum Dominis nomen. Plautianus enim multum gratia, & opibus valuit ſub Seuero.

AREA. M: Area Mercurij

NOn longè à Porta Capena, vbi nunc Sancti Cæſarij templum, fuit Aqua Mercurij, quam hauriebant Mercatores, vt abluerent periuria; iuxta Ouidij deſcriptionem in Faſtis. Nardinus propè aquam ipſam collocat eiuſdem Dei aream, & aram enumeratam à Rufo Regione prima Portæ Capenæ: *Area Mercurij cum Ara, ad quam ſacrificant Mercatores*. Areæ ipſius veſtigium quadratum apparet in noſtro fragmento.

SEPT-

SAPT
H
IA
HORTI CELONIAE FABIA
LIA

SEPT. IA Septa Trigaria

A Rufo, & à Victore Septa Trigaria in Regione IX. cenſentur. Septorum locus erat, in quo aut exercebantur, aut venales exponebantur equi, vt ex Plinio intelligitur in fine Naturalis hiſtoriæ; dum inter Italiæ bona, equos vernaculos laudat, nullis aliarum Regionum poſthabendos: *Neque equos quidem in Trigariis præferri vllos vernaculis animaduerto*. Poſſet hinc aliquis elicere equorum præſtantiam à Trigarum curulibus certaminibus: nam Trigaria à Trigarijs Agitatoribus videntur denominata; ac ſæpè in area Septorum ludi ab Auguſtis dati ſunt. De Septis infra in hac tabula.

HORTI. CELONIAE. FABIAE

Regione XII. à P. Victore deſcribitur Domus Chilonis; Nardinus putat Magij Chilonis, qui M. Marcellum Athenis confodit, vt ex Valerio Maximo, & Sulpicio apud Ciceronem. Pancirolus in Notitia. *Domum Chilonis legendum eſt Cilonis*. Fabius Cilo is eſt, qui Imperante Seuero, bis Vrbi præfuit, vt Dion, Spartianus, & Vulpianus tradunt, cuius & nos vetus elogium, & inſcriptionem retulimus tabula VIII. Cognomen verò Fabij conuenit cum titulo noſtri veſtigij: Celoniæ Fabiæ; Celonia nempè à nomine, ſeu agnomine Cilonis patris; Fabiæ à cognomine gentilitio. Itaque Fabium Cilonem ſpecioſam domum in vrbe ædificaſſe, & Celoniam Fabiam hortos ſuos exccultos habuiſſe comperimus. Cæterum Cilonis, aut Celonis I litera in E mutata, non eſt nouum in antiquis Inſcriptionibus.

LIA. Septa Iulia

Vtrumque fragmentum Septorum faciem oſtendit, quorum pilæ equalibus interuallis, ſimul inuicem, vndequaque reſpondent; ac ſeptem porticus rectà tendentes componunt. Andreas Bufalinus huius ædificij reliquias agnoſcit ad viam latam, in ſubſtructionibus ædium Aldobrandinarum; etenim ſuper totidem pilis ex Tiburtino lapide ædes ipſæ conſtructæ ſunt, è fundamentis caput eruentibus, quibus Arcus impoſitos fuiſſe apparet. Porticus ſiue ambitus primus viæ latæ conterminus patet latitudine ſua palmis 26. & cœteris amplior eſt; quæ maior latitudo etiam in noſtro veſtigio perſpicua eſt. Porticus ipſas rectà proceſſiſſe à Macello, vt vocant Coruorum, ad forum Antonini, tum ex reliquijs, quæ adhuc ſuperſunt, tum ex alijs effoſſis in molitione veſtibuli, & frontis Eccleſiæ Sanctæ Mariæ in via lata, proximarumque ædium conſtat. Septa locus erat, quo conueniebat populus ad ferenda ſuffragia in Comitijs. Locum ipſum prius ligneis cancellis Septum, voluit Cæſar marmoreis extruere; Lepidus ædificauit; M. Agrippa abſoluit, & exornauit, idemque ab Auguſto Septa Iulia cognominauit, vt ex Cicerone epiſt. ad Atticum, atque ex Dione. Non aduerſantur Septa ipſa in Regione Campi Martij, & Citorio proxima, quod ædes Aldobrandinæ pertingant ad Viam latam; nam Agrippa tum vetera ſepta perfecit, tum noua perduxit, vt bene aduertit Nardinus. Marcus Agrippa pluſquam regia, hoc eſt Romana magnificentia, planiciem vniuerſam Martio adiectam inſignibus operibus, & monumentis exornauit; Pantheon fecit, Thermas, Hortos, Porticum, Diribitorium; Fontem Aquæ Virginis

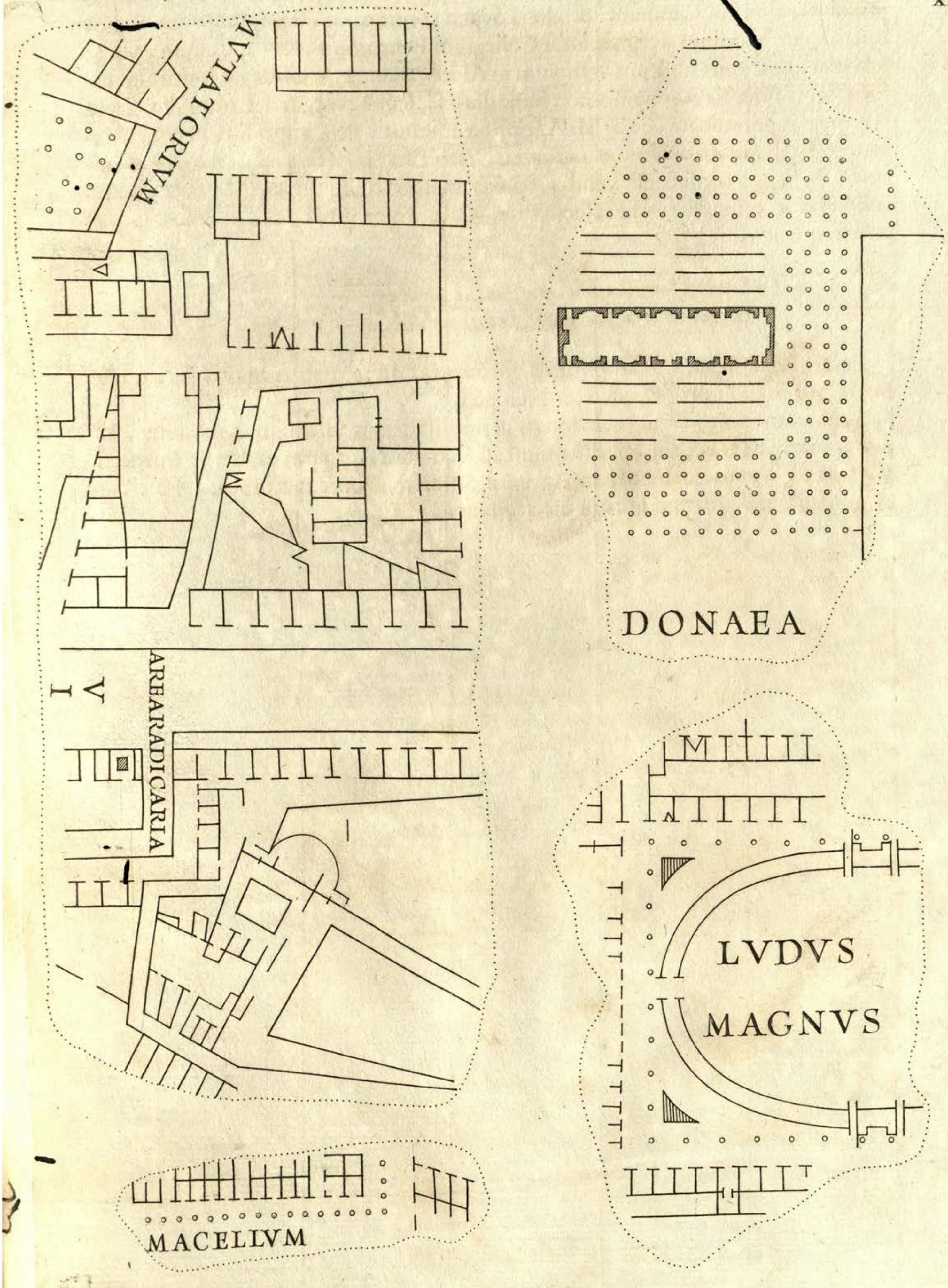
ginis duxit; Septa vetera inſtaurauit; ornauitque, & in planicie Campo Martio proximà, alterum Campum, & altera Septa continuauit. Agrippinorum Septorum locum Nardinus deſignat inter Collegium Romanum, & Capitolium, vbi & nos recognoſcimus noſtrum veſtigium in Aldobrandinis Aedibus. Opinamur tamen Septa Iulia ab Agrippinis non fuiſſe diuerſa, ſemel tantum à Lampridio Septa Agrippæ cognominata, quia M. Agrippa ædificauit; ſic Lampridius in vita Alexandri: *Baſilicam Alexandrinam inſtituerat, inter Campum Martium, & Septa Agrippina*. In Septis conſueuiſſe vendi pretioſas merces colligitur ex Martiale; locus enim erat accommodatus ad eaſdem exponendas, quia tutus, & concluſus in populi frequentia.

In Septis Mamurra diu, multumque vagatus
Hic vbi Roma ſuas aurea vexat opes.

In Area verò Septorum ampliſſima ſpectacula non rarò ab Auguſtis data tradit Suetonius in Caligula, Claudio, & Nerone.

Subſequens fragmentum cum longis periſtylijs tribus adſcribimus ſpecioſis, ac pœnè admirandis ædificijs, quæ ſteterunt ad Campum Agrippæ; ea fuere; Porticus Vipſana; Porticus Polæ eiuſdem Agrippæ Sororis, Porticus Europæ, Porticus Argonautarum, quarum ſitus in incerto ſunt.

MVTA-

MVTATORIVM
AREA RADICARIA
V I
DONAEA
LVDVS MAGNVS
MACELLVM

MVTATORIVM

IN deſcriptione Rufi, & Victoris Regione Prima Portæ Capenæ legitur Mutatorium Cæſaris. Placet opinio Franciſci Albertini de Mirabilibus nouæ, & veteris Vrbis: *Erant & Mutatoria, vt Mutatorium Cæſaris, quæ erant priuatæ domus Magnorum ad ſeceſſum, & delitias, variis picturis, & marmoribus exornatæ.* Athenæus de Perſarum delicijs, Reges Perſarum, & Parthorum pro anni tempore ædes mutaſſe refert: *Celeberrimi omnium virorum, ob ſuas delicias, Perſæ primi fuere, quoniam in Suſis Reges hyemabant, æſtateque degebant in Ecbatanis. Suſa ob loci amœnitatem, vocata fuiſſe ſcriptum reliquit Ariſtobolus, vt etiam Chares: eſt autem Suſum græca voce, lilium. Verſantur per autumnum in Perſepoli, & reliquam totius anni partem in Babylonia.* Romani Imperatores, vltra Palatinas ædes, habuere priuatas domos, ac Thermas, quas pro anni tempore mutabant; vt de Thermis hyemalibus Aureliani ſcribit Vopiſcus: *Thermas Tranſtyberina Regione Aurelianus facere parauit hyemales, quod aquæ frigidi aëris copia illic deeſſet.* Noſtri etiam Principes cubicula, & ædes mutant; vt Quirinale Palatium dici Mutatorium Pontificum poſſit, cum ipſi è Vaticano diſcedentes, in Quirinali per æſtatem commorarentur: nunc ob Cœli ſalubritatem, firma ſtatio & facilis Aulicis, & Vrbanis hominibus, qui Tyberim relinquentes, colles, & proximam collibus planiciem incolunt. Pancirolus: *Mutatorium Cæſaris pro ædificio accipitur, forte pro domo publica, quam Cæſar Pontifex Maximus habitauit. Tranquillus: Habitauit primò (inquit) in Suburra modicis ædibus, poſt autem Pontificatum maximum, in ſacra via domo publica. Mutatorium poteſt appellari, quòd eam Cæſar mutauerit.* Nardinus Circum eſſe decernit, qui Caracallæ dicitur è Regione eiuſdem Capenæ, Mutatorium appellatum, quòd in ipſo celebrarentur ludi, alibi celebrari ſueti. Noſtrum veſtigium locum quadratum deſignat, cum porticibus, nullamque Circi faciem refert.

DONEA. Adonea, ſiue Adonidis Aula.

AEdes Palatinæ auguſtâ magnificentiâ, & amęniſſimâ varietate nobiles plurima ædificia continebant; templa, porticus, aulas, thermas, cœnationes, Bibliothecas, viridaria, aliaſque peregrinas delicias; quas inter Adonidis hortos ex more Aſſyriorum, floribus refertos, ipſi Adonidi in florem commutato ſacros. Auctor eſt Philoſtratus in vita Apollonij de Domitiano loquens: *Poſtquam Regi alloquendi Apollonio ocium fuit; ij, quibus mandatum fuerat, in Regiam ipſum introduxere. Forte autem Rex cum Palladi nuper ſacrificaſſet, viridi ramo coronatus in Adonidis aula conſtiterat. Erat autem aula illa hortulis vndique circumdata, & floribus abundabat, quos Aſſyrij in honorem Adonidis, myſteriorum cauſa domi plantant.* In noſtro veſtigio inſpicimus multiplices porticus, & ambulationes mirâ columnarum ſtructura diſpoſitas, & in medio Aula, Adonidis, vndique exornata hemicyclis elegantiſſimè, hortuliſque, & areis oblongis ab vtroque latere ſepta. An hæc illa pellicum dieta, gynæceum, & domicilium fœminarum cum porticu? de qua Plutarchus in Poplicola: *Qui*, inquit, *Capitolij magnificentiam admiratur, ſi vnam videat in Domitiani domo Porticum, vel Baſilicam, vel Balneum, vel Pellicum Dietam.*

At

At cum ſpatiemur in Adonidis Hortis, de ipſius floris nomine vulgatum Ouidij carmen in fine libri x. Metamorphoſeon reſtituendi ſuæ antiquæ, ac genuinæ lectioni, ex Codice manuſcripto Bibliothecæ Vaticanæ nobis ſeſe offert occaſio. Deſcribit Poëta interempti ab Apro Adonidis cruorem in florem purpurei coloris cõuerſum.

---cum flos de ſanguine concolor ortus,
Qualem quæ lento celant ſub cortice granum
Punica ferre ſolent, breuis eſt tamen vſus in illo;
Namque male hærentem, & nimia leuitate caducum
Excutiunt ijdem, qui perflant omnia, venti.

Qui perflant omnia venti? Alius ſenſus eſt, ac pulcherrimum ſanè ænigma, quo Poëta Anemonis floris nomen tacitè deſcribit; qui flos cum nimia ſua leuitate caducus ſit, & à ventorum flatibus facilè excutiatur, ideo dixit Poëta, & nos legimus in antiquo codice.

Excutiunt ijdem, qui præſtant nomina, venti.

Nam ἀνεμώνη Anemone flos eſt Adoneus, & ἄνεμος ventus. Et ſic Venti qui malè hærentem ſua leuitate florem excutiunt, ijdem præſtant, ac dant nomen flori Anemoni.

AREA RADICARIA VI.

AREA Radicaria Regione XII. Piſcina publica deſcribitur, in qua, vt exponit Pancirolus, radices vendebantur. VI. Vicus fortè Piſcinæ dictus, vel alius vicus ex plurimis eiuſdem Regionis.

LVDVS MAGNVS

TArquinius Priſcus Quintus Romanorum Rex, deuictis Latinis, Ludos magnos celebrauit in Circo, qui poſteà dictus eſt Maximus: *Solemnes deinde annui manſere ludi Romani, magnique variè appellati.* Virgilius:

Magnis circenſibus actis

Alius tamen à Circo Maximo Ludus magnus, & diuerſis Regionibus ponendus. Aedificium ouale eſt quadrata porticu concluſum, cui & viæ, & manſiones in quadraturam formatæ pariter hærent. Huius ludi ichnographiam præbet Fuluius Vrſinus ex hoc eodem veſtigio ſua ætate reperto, in libro, cui titulus eſt; *Imagines, & Elogia Virorum Illuſtrium*, eiuſque verba ad explicationem deſcribimus: *Ludi verò matutini, & Ludi Magni (quorum Medici in lapidibus nominantur Eutychus Neronis libertus, & Calpurnius Hilarus) mentionem faciunt P. Victor, & Sex. Rufus in Reg. II. & III. Opinorque gladiatorios fuiſſe ludos, in quibus ſe gladiatores ſolerent exercere; cuiuſmodi is, qui Aemilius dicebatur, ab Horatio deſcribitur in arte Poëtica.*

Sue-

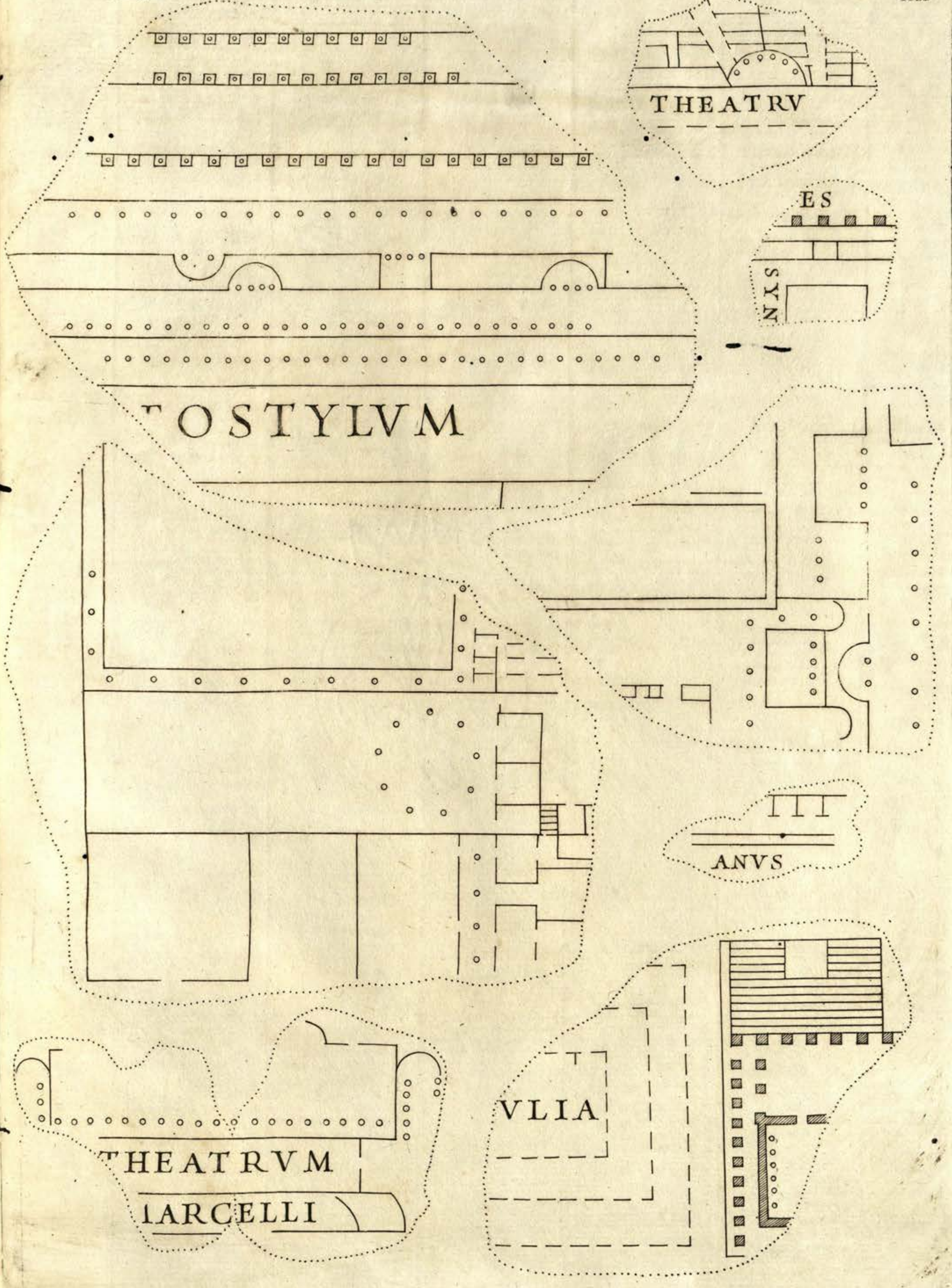
Suetonius in Cæſare: Et formam, qua ludum gladiatorium erat ædificaturus, &c. Ludi autem magni ichnographiam in vetuſtæ Romæ nuper repertis reliquijs ita notatam animaduertimus. Ludi gladiatorij priuati erant ludi, & ſcholæ: hic magnus, & fortè publicus.

MACELLVM

Liuianum ne, an magnum? pro incomperto eſt. P. Victor Macellum magnum in Eſquilijs Regione V. Liuianum Regione II. Cœlij montis conſtituit. Structura quadrata eſt in longum directa cum porticu, & officinis: Macelli ſcenographiam aſpicimus in nummo Neronis: Porticum habet rectum, in medio tholum rotundum. In macello olera, carnes, cœteraque obſonia vendebantur, vt præter Varronem, & Plutarchum, Plautus in Aulularia.

Venio ad Macellum, rogito piſces, indicant
Caros; agninam caram, caram bubulam,
Vitulinam, cetum, porcinam, cara omnia.

In nummo legitur MAC. AVG. Macellum Auguſti; nec aſſentiendum illis eſt, qui litteram C in G commutant, tituloque corrupto, ædificium Macelli ad auream Neronis domum referunt ac ſi diceret; *Magna Auguſti Domus*.

82852

THEATRVM

TRia in Vrbe celebrantur Theatra; ea fuere Pompeij, Marcelli, Balbi. Theatri Pompeij integrum veſtigium habemus infra tabula XV. Marcelli fragmentum in fine huius tabulæ. Conſequitur inde, vt hoc primum fragmentum ad Balbi Theatrum referatur. L. Cornelius Balbus vir triumphalis hortatu Auguſti, theatrum ſtruxit, cuius ſedes incerta eſt. Tito Principe conflagraſſe Theatrum Balbi, & ſcenam Pompeij, auctor eſt Dion: *Multa Romæ conflagrauerunt, Theatrum Balbi, ſcena Pompeij*. Titus inſtaurauit. Externa theatri curuatura, & hemicyclus columnis, nobili ſtructura fulciebatur; atque elegans, & perampla fuit vniuerſa moles, cuius pulpitum, & ſcena per lineas rectas indicantur in hoc fragmento: quæ infra concinnè in integro Pompeiani theatri veſtigio deſcribuntur.

TOSTYLVM. Hecatonſtylum.

HEcatonſtylon ἑκατόνςυλον hoc eſt Porticus centum columnarum. Hæc fuit magna, & celebris illa Pompeij Porticus Hecatonſtylon dicta ad ipſius Pompeij theatrum. Euſebius in Chronico: *Theatrum Pompeij incenſum, & Hecatonſtylon*. Centenario numero cum Poëtæ, tum Oratores vtuntur in amplificando. Duplicant etiam centum, & cẽtum; non quod centenarius numerus ſit definitus, ſed etiamſi res ipſa centeſimũ excedat, vt Pompeianæ porticus columnationes rectà procedẽtes ſatis indicãt in noſtro veſtigio, quæ maiori longitudine producebãtur. Andreas Buſalinus ipſum veſtigium refert ad inſignes reliquias, quæ durant adhuc in Cœlio, Amphitheatrum verſus, & agnoſcit murorum ſtrues, & hemicyclos per interualla, deſcendentes à ſummitate collis in planiciem, vbi Porticus ſtetiſſe autumat. Videtur inde Hecatonſtylum in Hoſtilium, ſeu Curiam Hoſtiliam corruptè commutatum. Hemicycli, & muri apparent ad formam noſtri veſtigij; at columnarum porticuſque indicamenta non extant; ſed aulæ, cubicula, thermarum, aquæductus, fontes, & nymphæa exhibentur.

VLIA. Iulia

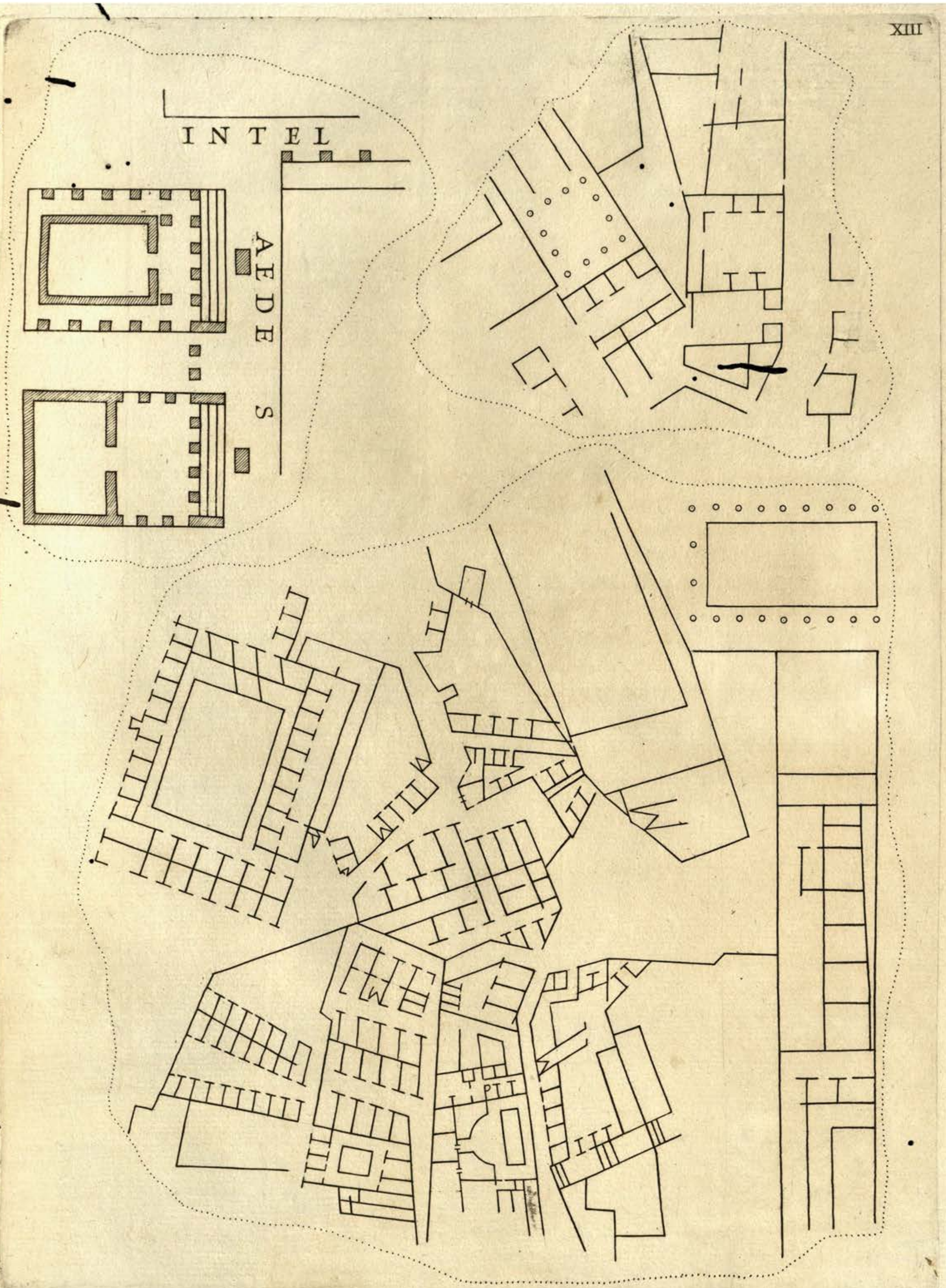
PErtinet fortè hoc veſtigium ad Curiam Iuliam, de qua Dion: *Curia vbi congregaretur Senatus, Iulia ab eius nomine dicta apud Comitium, ſtatim ex decreto prius facto, ædificata fuit*. Idem ab Auguſto conſecratam ſcribit. *Conſecrauit templum Mineruæ, & Calcidicum dictum, & Senatum Iulium factum in honorem Patris ſui*. De ipſa Gellius, & Suetonius in Caligula.

Proximum Templi fragmentum Traiani eſſe confirmat veſtigium apud Antonium Labaccum; gradus habet, pronaum, & cellam.

THEATRVM MARCELLI

IN hoc fragmento ſcenæ porticus, & pulpitum deprehenduntur: ichnographiam integram exhibet Sebaſtianus Serlius lib. 3. de Architectura, cum qua conferas.

INTELL

INTEL
AEDES

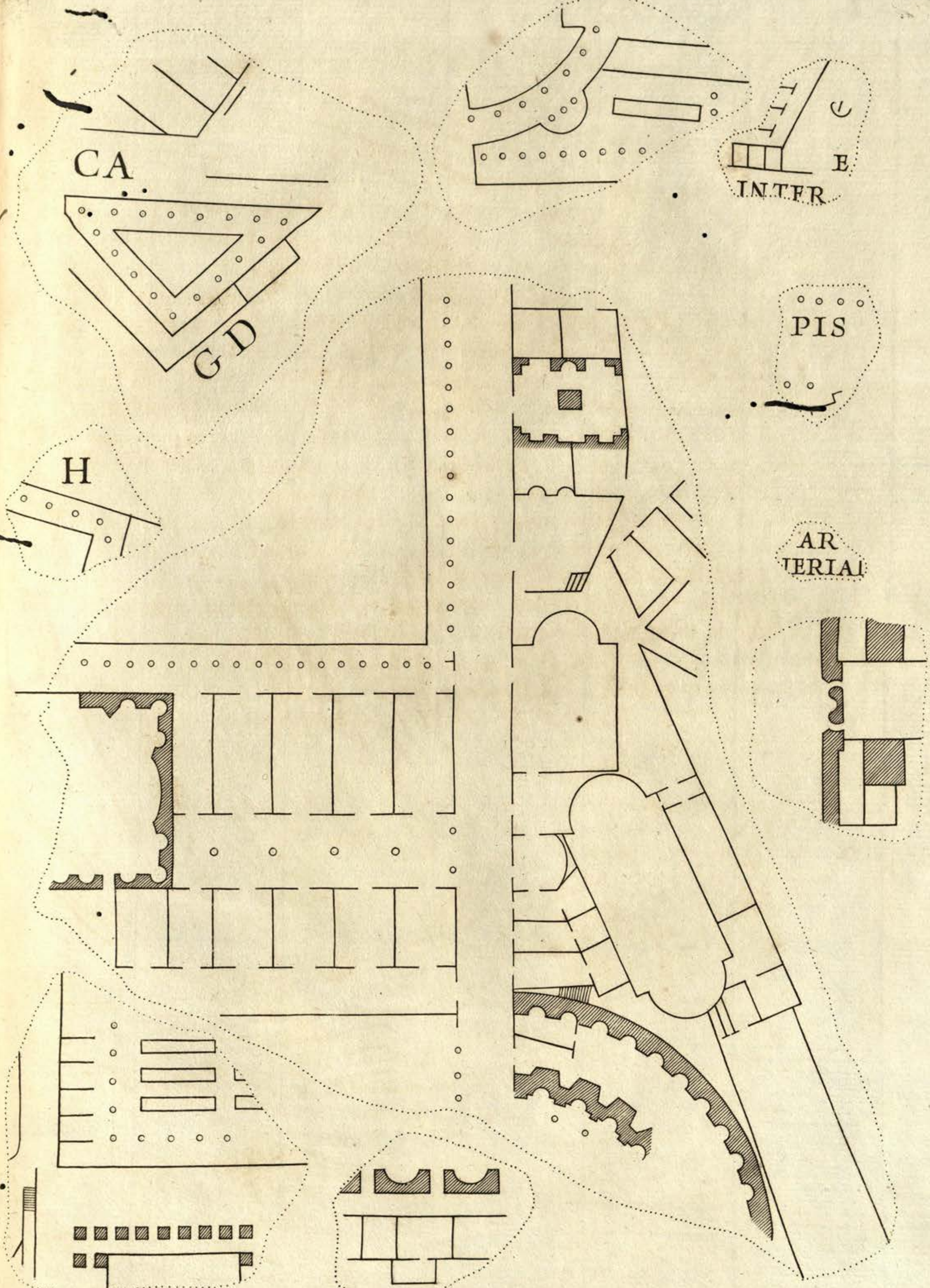
NTEL In Tellure

QVi locus, quodque ædificium fuerit *in Tellure*, non conſtat. Famianus Nardinus Regione IV. Templum Telluris inquirens in Foro Neruæ, aduertit Seruij verba VIII. Aeneidis: *Carinæ ſunt ædificia facta in Carinarum modum, quæ erant intra Templum Telluris*: Probat illud intra non importare quæ in templo ſunt, ſed templo adiacentia ædificia, quaſi infra templum, non in templo. Aſſentimur Nardino, ſed ampliori interpretatione, intra templum Telluris, & in Tellure idem eſſe, idemque ſignificare credimus ex noſtri veſtigij titulo, referrique ad exteriora loca. Satis probant acta ſancti Gordiani: *Clementianus præcepit ei caput amputari ante Templum in Tellure, corpuſque eius proijci ante Palladis ædem*, Anaſtaſius de Diuo Cornelio: *Quem tamen iuſſit ibi præſentari cum Præfecto Vrbis in Interlude*, emendat Nardinus *in Tellure*. Idem Nardinus templum Telluris ſtatuit ad Forum Neruæ, ſeu Palladium, vbi nunc ædicula ſanctæ Mariæ Angelorum in via Alexandrina, quæ antiquitus tendebat ad Carinas, diuidebatque Regiones viæ ſacræ, & Fori Romani: quæ via in noſtro veſtigio apparet.

AEDES

AEdes duæ, quas proximas videmus, fuerint ne Telluris, & Palladis ſupra deſcriptæ, non auſim affirmare, veriſimile tamen eſt vtrique dicatas, cum ex actis ſancti Gordiani Templum Telluris à Templo Palladis non longè ſtetiſſe ad forum Palladium intelligatur.

Quoad architectonicas rationes; ſuperioris ædis cella ex eurithmia Vitruuiana, parte quarta longior eſt quam lata, habetque in antis columnas angulares duas. Vitruuius lib. 3. *Proſtylos omnia habet quemadmodum in antis columnas angulares duas*. Habet præterea ſimplices alas, & ambulationes à lateribus, ſimplicemque porticum in fronte, non obſeruato integro ordine, & numero columnarum. Secunda ædes non habet alas à lateribus, nec regulam retinet in pronao, neque in cella; cum ſua latitudine longitudinem excedat: Ante gradus vtriuſque ædis baſis ſtatuæ poſita eſt.

CA
G D
INTER
E
PIS
H
AR
IERIAI

C A. G. D. Caluini Gnei Domitij

VEſtigium triangulare ſepulcralis Pyramidis eſſe videtur, columnis ab vnoquoque latere ex ordine, reſpondentibus; vnde interpretamur Gn. Domitij Caluini. Nec intereſt, quod agnomen Caluini ſuperponatur prænomini, & nomini Gn. Domitij in hoc titulo; namque idem accidit in inſcriptionibus numiſmatum Conſularium, RVF. M. LVCILI, nempè M. Lucilius Rufus TRIO. L. LVCRETI ideſt Lucius Lucretius Trio. Gens Domitia, altera Caluinorum, altera Ahenobarborum cognomine vſa fuit, vt ex Suetonio tradit Fuluius Vrſinus: *Gn. Domitius Caluinus, qui Conſul anno DCC.XIII. cum C. Aſinio Pollione fuit, & Imperator ex Hiſpania, de qua Procoſ. triumphauit anno DCC.XII. eſt appelatus:* Domitiorum ſepulcrum fuit in Colle Hortulorum, in quo Neronis reliquiæ, & cineres conditæ fuerunt. Suetonius in eius vita: *Ecloge, & Alexandra nutrices cum Acte concubina gentili Domitiorum monumento condiderunt, quod proſpicitur è Campo Martio, impoſitum Colle Hortulorum. In eo monumento ſolium Porphiretici marmoris, ſuperſtante Lunenſi ara, circumſeptum eſt lapide Thaſio.* Hoc monumentum ſtatuunt Antiquarij ad Portam Flaminiam, vbi Eccleſia Sanctæ Mariæ de populo. Sed Domitius Nero ex Ahenobarbis diuerſum fortè à Caluinis habuit monumentum; quod in alia parte Campi Martij, vel in alio vrbi proximo loco credibile eſt extitiſſe. Inter nobilia Gentis Domitiæ ædificia, quæ Romæ in Hortis extabant, Auiarij Domitiorũ exiguum quidẽ, ſed lepidum, atque elegans monumentũ habemus in antiqua rotunda, marmorea vrnula, in qua Philomela, ſeu Luſcinia tumulata fuit, cum iocoſa inſcriptione. Adſeruatur in Bibliotheca Eminentiſſimi Cardinalis Maximi; & nos leuioribus, ac mitioribus Muſis hic damus.

DIS AVIBVS

LVSCINIAE . PHILVMENAE . EX . AVIARIO . DOMITIOR
SELECTAE . VERSICOLORI . PVLCERRIMAE . CANTRICI
SVAVISS. OMNIB. GRATIIS . AD . DIGITVM . PIPILLANTI
IN . POCVLO . MVRRHINO . CAPVT . ABLVENTI
INFELICITER . SVMMERSAE . HEV . MISELLA
AVICVLA . HINC . INDE . VOLITABAS . TOTA
GARRVLA . TOTA . FESTIVA . LATITAS . MODO
INTER . PVLLA . LEPTYNIS . LOCVLAMENTA
IMPLVMIS . FRIGIDVLA . CLAVSIS . OCELLIS
LICINIA . PHILVMENA . DELICIAE . SVAE
QVAM . IN . SINV . PASTILLIS . ALEBAT
IN . PROPRIO . CVBICVLO . ALVMNAE . KARISS
LACRVMANS . POS
HAVE . AVIS . IOCVNDISSIMA . QVAE . MIHI . VOLANS
OBVIA . BLANDO . PERSONANS . ROSTELLO . SALVE
TOTIES . CECINISTI . CAVE . AVIS . AVIA . AVERNA
VALE : ET . VOLA . PER . ELISIVM
IN . CAVEA . PICTA . SALTANS . QVAE . DVLCE . CANEBAT
MVTA . TENEBROSA . NVNC . IACET . IN . CAVEA

INTER

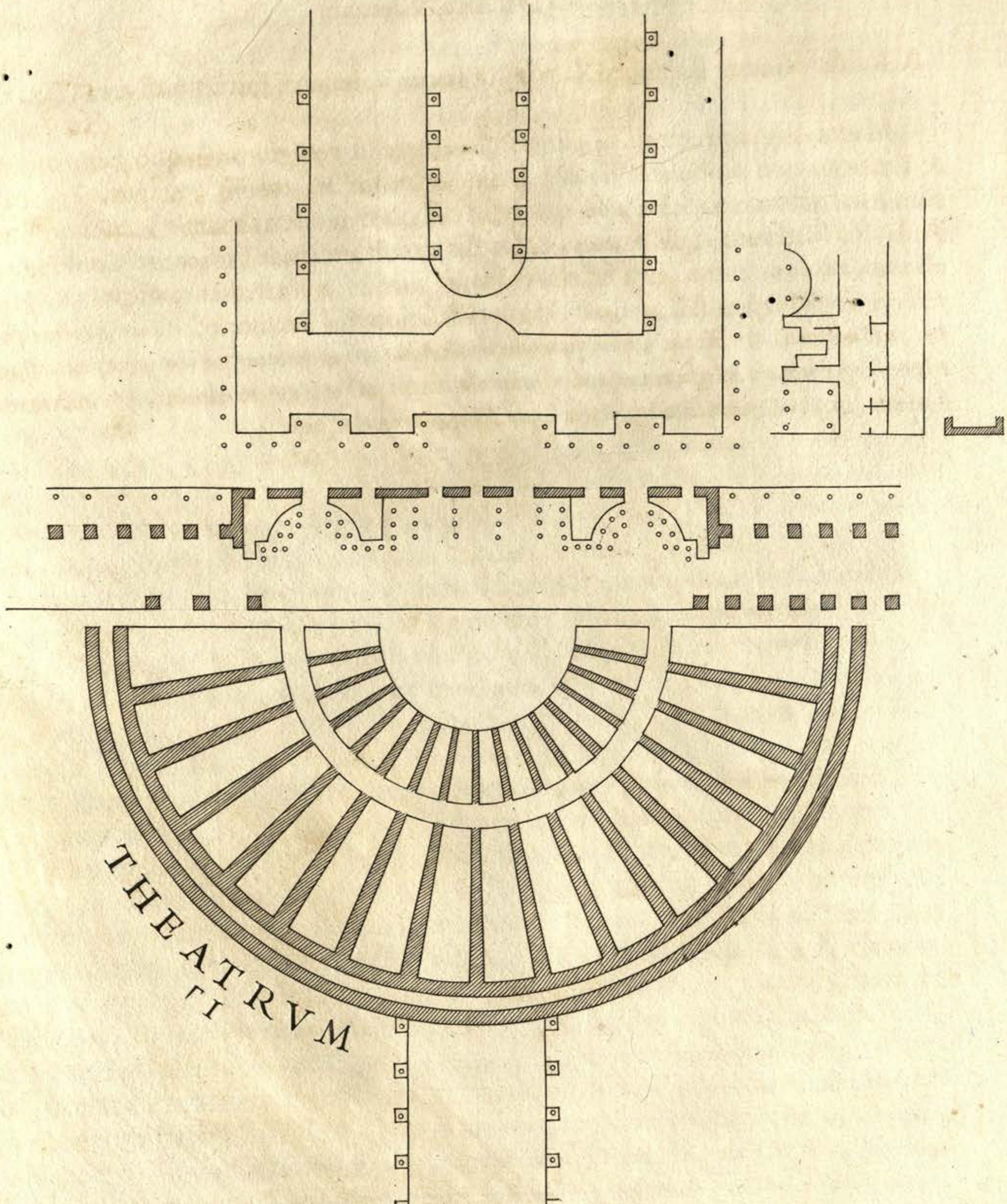
INTER. Intermontium. Inter Aggeres, vel inter Lignarios.

PIS. Templum, ſeu ædes Opis in Capitolio.

AR. LERIA I. Area Valeriana, vel Arcus Valeriani.

A Publio Victore Regione IX. ponitur ſtatua Valeriana: fortè in hac area.

Magni Auguſtique ædificij, ſine titulo, ſuccedit veſtigium; in quo gymnaſium & Porticus cum ambulationibus; Balineum à ſiniſtra loculis, & pilis exornatum, in cuius medio labri baſis quadrata. Hinc magnifica cubicula, cum quibus Aula, ſeu Muſæum, pilis pariter, & loculis excultum. Inde Pinacotheca oblonga, ab vno, alteroue capite, hemicyclis curuata; aliaque, mira ſtructura diſpoſita. Hìc referre libet Regiam Alexandriæ Aegypti deſcriptam à Strabone. *Vrbis publica fana pulcherrima, & Regias, quæ quartam tertiamque totius ambitus partem occupant. Pars etiam Regiarum eſt Muſæum, quod deambulationem habet, & exedram, & maximam domum, in qua Cenaculum eſt eorum, qui Muſæi conſortes ſunt.*

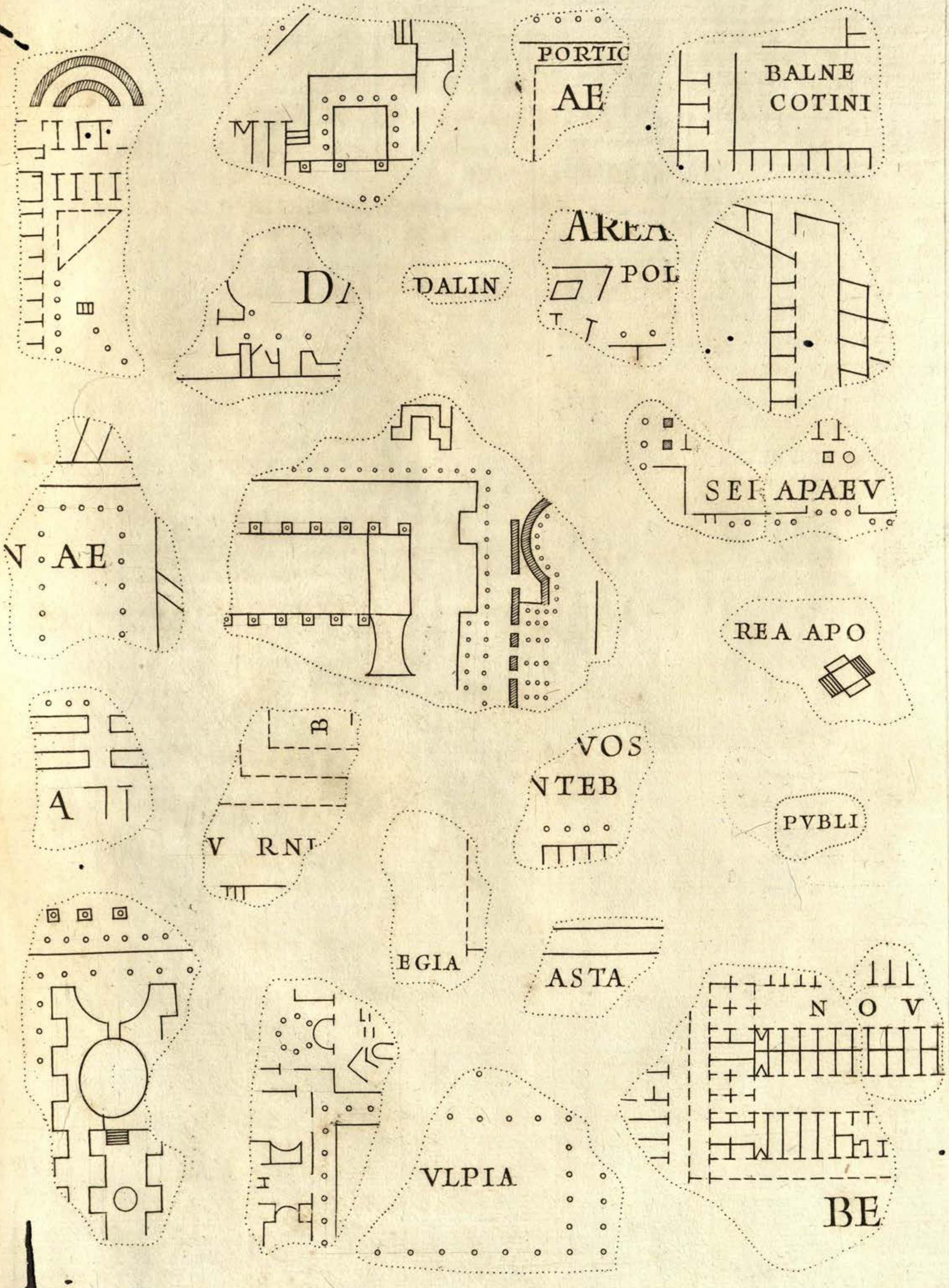

THEATRVM

THEATRVM . . . EI Theatrum Pompeij

EN Pompeiani Theatri integrum veſtigium. Spectatorum cuneos aſpice, & circulares gradationes; in quarum centro orcheſtra. Orcheſtram rectilinea diuidit ſcena, quæ frons theatri eſt: in cornibus hinc inde porticus. Daniel Barbarus in Vitruuium lib. 5. cap. 6. *Ab ſcena ad theatri cornua erant porticus, ſed non ita continui vt cornua theatri tangerent, quamuis in aliquibus veſtigijs videtur; ſed erant tamquam alæ; & pteromata ipſius ſcenæ.* Aula Regia in medio cum valuis, & aperitionibus, per quas Actores exibant in ſcenam. Dextra, ac ſiniſtra Regiæ hemicycli, ſeu nichij, in quibus etiam valuæ, & aperitiones ſtructura magnifica columnarum. Vitruuius eodem libro: *Ipſæ autem ſcenæ ſuas habent rationes explicatas, ita vti mediæ valuæ ornatus habeant Aulæ Regiæ, dextrà, ac ſiniſtra hoſpitalia, ſecundum autem ea ſpatia adornatus comparata; quæ loca Græci* περιάκτους *dicunt ab eo quod machinæ ſunt in his locis verſatiles trigonos habentes:* Vbi Daniel Barbarus: *Valuæ mediæ, quæ medio cuneo, è quinque ſcenæ attributis reſpondent, ab ornamentis, & amplitudine, quam habent Regiæ dicebantur. Vtrinque aliæ portæ erant concharum modo, quas nichios dicimus: ita pro fronte ſcenæ tres erant aperitiones, ante quas in ſingulis machinæ erant collocatæ.* Poſt ſcenam porticus, & ambulationes extant, de quibus idem Vitruuius cap. 9. *Poſt ſcenam porticus ſunt conſtituendæ, vti cum imbres repentini ludos interpellauerint, habeat populus quò ſe recipiat ex theatro, Choragiaque laxamentum habeant ad Chorum parandum, vt ſunt Porticus Pompeianæ.*

Pompeius deuicto Mitridate, Romam reuerſus theatrum ſtruxit expreſſum è Mitilenæo, vt inquit Plutarchus; grandius tamen, & pulchrius. Scribit Dion ædificatum fuiſſe non à Pompeio, ſed à Liberto eius Demetrio, nomenque ad Pompeium retuliſſe, ne malè audiret, quod Libertus tantum pecuniæ collegiſſet, vnde tantos ſumptus facere poſſet. Sufficiebat largè hoc theatrum, teſte Plinio, quadraginta hominum millibus, habebatque exiguo diſſitas interuallo, Pompeij Porticum, Regiam, ſeu Baſilicam, & Curiam, vt benè aduertit Alexander Donatus. Theatri curua pars, ſpectatorumque cunei à Campo Floræ tendebant, ſe ſeque inclinabant à meridie viam Clauariorum verſus, vt & hodie in Vrſinarum ædium ſtabulis fornicum deſcendentium circulariter ad orcheſtram, reliquiæ ſpectantur: quas Bufalinus exhibet cum integra theatri deſcriptione in ſua recentis Vrbis Ichnographia. A Cuneorum, & gradationum fronte ſcena vergebat ad Eccleſiam Sancti Caroli ad Catinarios. Quare Porticus, quæ ſtetit à tergo ſcenæ, vt inquit Donatus, propinquior Cico-Flaminio, & Capitolio fuit. Alia verò Porticus, quam etiam à tergo circularis curuaturæ theatri aſpicimus in noſtro veſtigio, rectà tendebat verſus Campum floræ. In eodem Theatro ludos dedit Nero, totumque inaurauit, vt oſtenderet Tiridati Arſacidi Regi Armenorum. *Totum*, inquit Dion, *Theatrum intus cum ſcena inaurauit, auro etiam ornatis quæ intromittebantur, extenſis ſupra velis, quæ ſtellis aureis diſtinguebantur. Quare ille ludorum dies aureus nominatus eſt.* Multa, egregiaque fuere in eo theatro ornamenta. Plinius: *Pompeius Magnus in ornamentis theatri mirabiles forma poſuit effigies, ob id diligentius magnorum Artificum ingenijs elaboratas.* Fuere quoque Gentium, & Nationum in ipſo ſimulacra, vt ex Suetonio, & Plinio.

PORTI-

PORTIC
AE
BALNE
COTINI
D
DALIN
AREA
POL
SEI
APAEV
N AE
REA APO
B
VOS
NTEB
A
V RNI
PVBLI
EGIA
ASTA
N O V
VLPIA
BE

PORTICVS. AE Porticus Aemilia

ALiquot Porticus columnæ ſuperſunt in fragmento. Liuius Decade 4. *Aedilitas inſignis eo anno fuit M. Aemilij Lepidi, &c. Porticum vnam extra Portam Trigeminam Emporio ad Tyberim adiecto, alteram ad Portam Fontinalem ad Martis aram, quo in campos iter eſſet, perduxerunt.* Alexander Donatus Trigeminam Portam nunc Sancti Pauli, ad eum locum, vbi & hodie ſita eſt, translatam ab Imperatore Claudio, probat ex commentario, Elidis Grammatici veteris, apud Gellium, in quo ſcriptum erat: *Auentinum antea, ſicuti diximus, extra pomoerium excluſum; poſt auctore D. Claudio, receptum, & intra pomœrij fines obſeruatum.* Vnde ante Claudium, ſtatuit Donatus, eamdem Trigeminam ad Scholam Græcam, vbi nunc templum Sanctæ Mariæ in Coſmedin. Quam ſententiã ex Liuio, & Dionyſio, alijſque refellere nititur Nardinus lib. 1. cap. 5. Fortè Claudius vniuerſum Auentinum clauſit, quem antea Ancus Rex in ciuitatem comprehenderat. Pomœrium auxit Auguſtus; ac Tiberij æuo, certum eſt Auentinum intra ambitum Vrbis fuiſſe comprehenſum. Ad cuius argumentũ addimus nobilem Arcum in Vrbe à Plebe Vrbana Germanico, & Druſo dicatum; cuius veſtigia, paucis ab hinc annis, effoſſa ſunt ad Tyberim, in ſubiecto cliuo, ac planicie; quà Templum Diuæ Sabinæ, & horti Dominicanæ familiæ eminent in colle; cuius Arcus inſignes inſcriptiones in Aedibus Eminentiſſimi Cardinalis Maximi, adſeruatas hic tranſcribimus.

PLEPS. VRBANA. QVINQVE. ET
TRIGINTA. TRIBVVM
DRVSO. CAESARI. TI. AVG. F
DIVI. AVGVSTI. N
DIVI. IVLII. PRONEPOTI
PONTIFICI. AVGVRI. SODAL. AVGVSTAL
COS. ITERVM. TRIBVNIC. POTEST. ITER
AERE CONLATO

PLEPS. VRBANA. QVINQVE. ET
TRIGINTA. TRIBVVM
GERMANICO. CAESARI
TI. AVGVSTI. F
DIVI. AVGVSTI. N
AVGVRI. FLAMINI. AVGVSTALI
COS. ITERVM. IMP. ITERVM
AERE CONLATO

BALNEA. COTINI. Cotini priuata Balnea

AREA: POL. Area Pollucis, de qua in ſequentibus

PVBLI. Villa Publica, ſeu Vicus Publicius

NAE. Fortunæ, ſeu Dianæ templum

AREA. APO. Area Apollinis

NOn ſolum ante Deorum Templa, Areæ à Dijs cognomina ſumebant, ſed aliquæ erant in Vrbe Areæ cum aris Dijs ſacræ, vt tabula IX. Area Mercurij

cum

cum ara à Rufo deſcripta, Regione prima Portæ Capenæ; & in hac tabula expreſſas habemus Areas Pollucis, & Apollinis cum aris: hæc verò gradibus ſublimis conſpicitur.

Area cum ara in Quirinali ab Imperatore Domitiano dedicata fuit, cippis, ſeu cancellis ferreis clauſa; cuius inſcriptio tiburtini lapidis è fundamentis Eccleſiæ Sancti Andreæ Soc. Ieſu, Pontificatu Vrbani VIII. eruta fuit.

HAEC. AREA. INTRA. HANCCE
DEFINITIONEM. CIPPORVM
CLAVSA. VERIBVS. ET. ARA. QVAE
EST. INFERIVS. DEDICATA. EST. AB
IMP. CAESARE. DOMITIANO. AVG.
GERMANICO. EX. VOTO. SVSCEPTO
QVOD. DIV. ERAT. NEGLECTVM. NEC
REDDITVM. INCENDIORVM
ARCENDORVM. CAVSA

Verubus ſanè clauſa, ne cui liceret infra illos terminos ædificium extruere, manere, negotiari, vt ex alia inſcriptione in Manutij Ortographia.

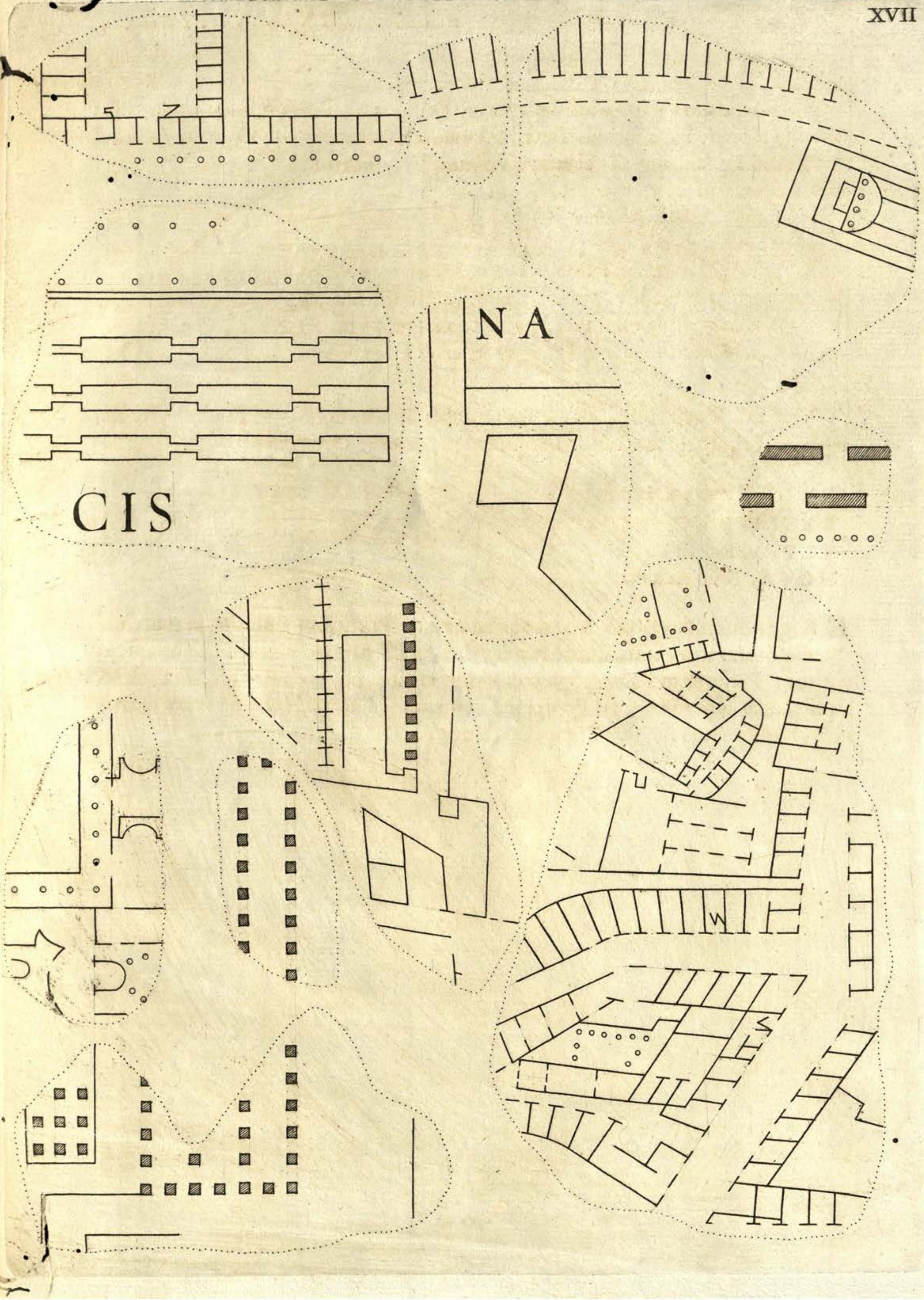
VRNI. Templum Saturni.

REGIA. Regia Numæ ſiue Pontificis

VLPIA. Baſilica Vulpia

NOVA. Fortè via noua

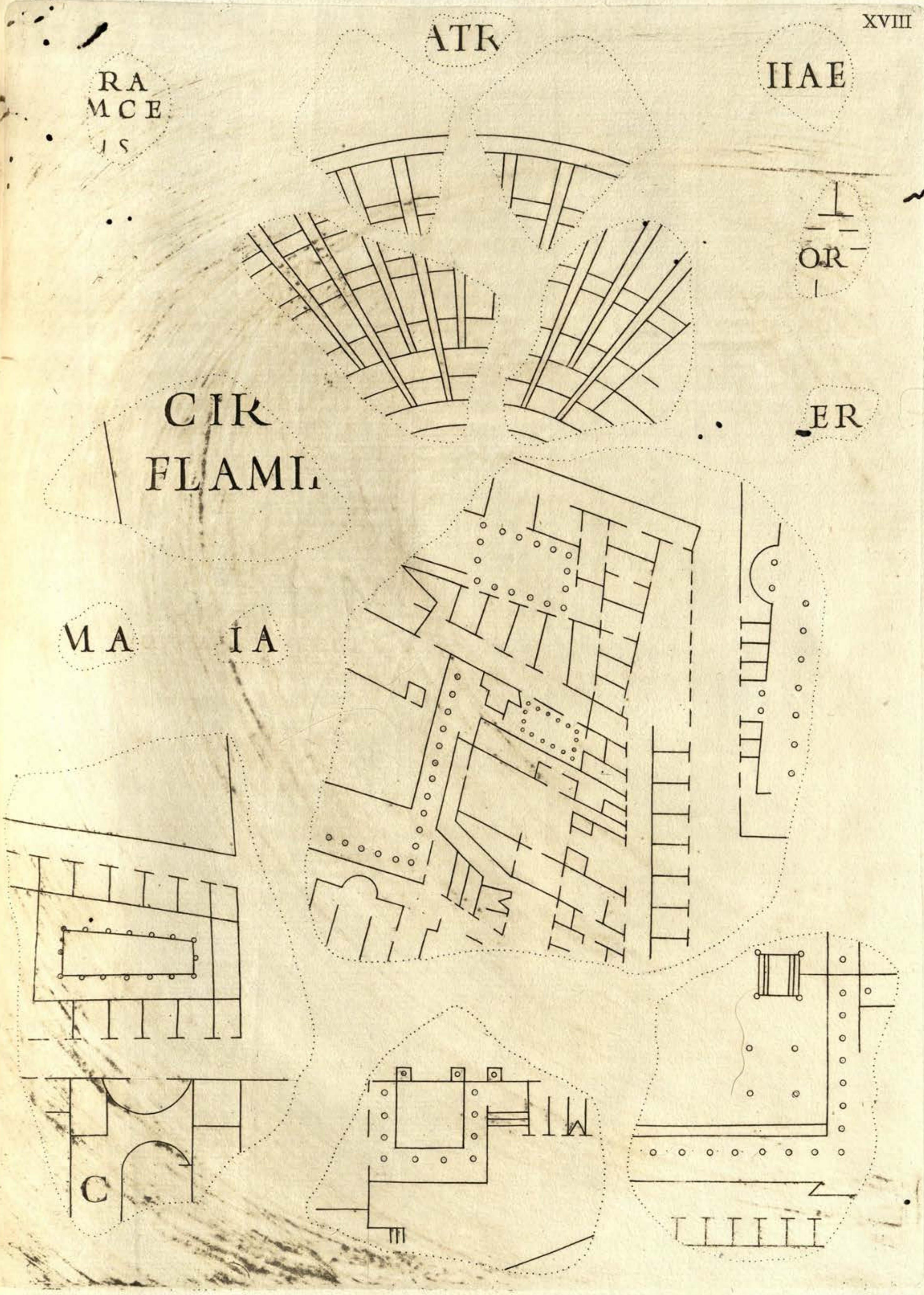
FRagmentum ſine titulo, Viæ nouæ aduerſum, Porticibus ambitur, in cuius medio oualis area, ſupra quam hemicyclus, nulli priuato vſui ædificium aptum videtur. Perſimilem Ichnographiam Serlius exhibet lib. 3. de Architectura, ex reliquijs, quæ ſuperſunt apud Pompeij Theatrum, à Campo Floræ ad ſepta Iudæorum, ſiuè Porticus ſit, ſiuè Pompeiana Curia.

NA
CIS

CIS. Ciſternæ

IN noſtro veſtigio ad regulam Vitruuij, Ciſternæ deſcriptæ ſunt triplici ordine conſtructæ, quorum quilibet quatuor, ſeu plures videtur habere ciſternas, interiectis cuniculis, connexas; vt percolationibus de vno in aliud receptaculum, puriores, & ſalubriores aquæ redderentur. Vitruuius lib. 8. cap. 7. cum loquitur de aquis ducendis à ſuperioribus locis: *Ea autem loca ſi duplicia, aut triplicia facta fuerint, vti percolationibus aquæ tranſmutari poſſint, multo ſalubriorem eius vſum efficient; limus enim cum habuerit quò ſubſidat, limpidior aqua fiet, & ſine odoribus conſeruabit ſpiritum.*

Proximum è regione veſtigij fragmentũ indicat Ciſternas Titianas (vulgò *le ſette ſale*) in quibus continebantur aquæ ad vſus Thermarum Imperatoris Titi in Eſquilijs. Nouem ſunt Ciſternæ cum aperitionibus obliquis de vna in aliam; quarum ichnographiam integrã, & rationes cognoſces apud Serlium in libro de Architectura.

ATR
IIAE
RA
MCE
OR
CIR
FLAMI
ER
MA
IA
C

ATR. Amphitheatrum

AMphitheatri Flauij veſtigium. Deſcribuntur Porticus ab exteriori ambitu vſque ad arenam præcinctam ouali forma. Porticus ipſas interſecant ſcalarum aditus, per quos aſcendebatur ad cuneos, & ſubſellia. Super Porticibus cunei, & ſedilia ſpectatorum, eadem forma per decliue deſcendebant à ſummo vſque ad arenam, vbi gladiatorij ludi edebantur. Ex dignitate verò ſedendi gradus diſtributi erant; ita vt Senatores in orcheſtra, hoc eſt in vltimo circuitu ad arenam, quæ ſatis in noſtro veſtigio apparet. Proximi orcheſtræ cunei dicebantur Equeſtria, in quib us ſedebant Equites. Tertia loca populo adſignata Popularia dicebantur, quæ fuſius vide apud Lipſium lib. de Amphitheatro.

Non pigeat hìc inſcriptionem veterem aduertere, quæ Amphitheatri Flauij Architecto adſcribitur, elapſis annis reperta, erutaque ex Cœmeterio Diuæ Agnetis, via Nomentana, iam pridem apud Felicem Rondeninam Antiquitatum ſtudioſiſſimam matronam, & à Ioanne Seuerano in Roma ſubterranea Boſſij relata.

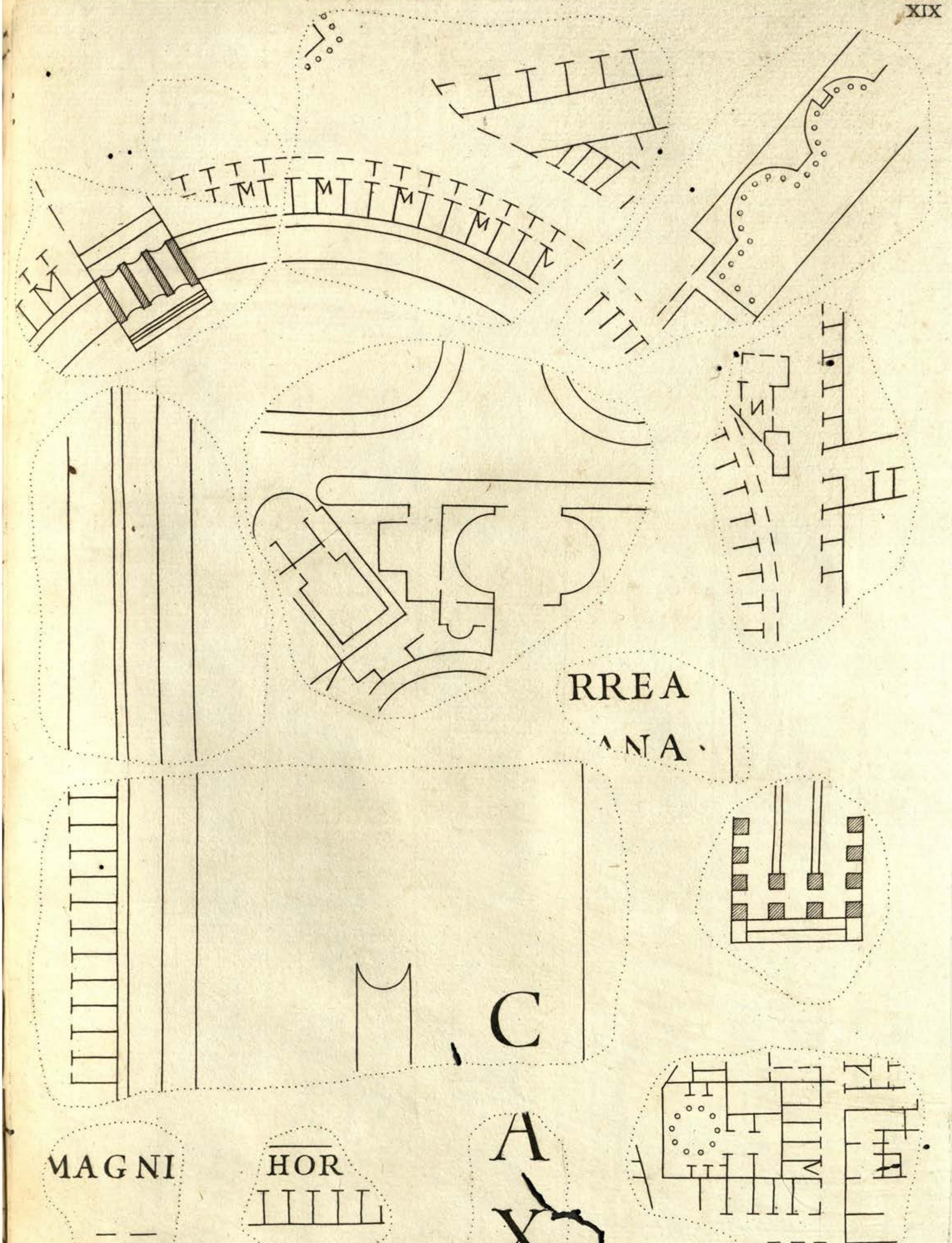
SIC. PREMIA. SERVAS. VESPASIANE. DIRE
CIVITAS. VBI. GLORIE. TVE. AVTORI
PREMIATVS. ES. MORTE. GAVDENTI. LETARE
PROMISIT. ISTE. DAT. KRISTVS. OMNIA. TIBI
QVI. ALIVM. PARAVIT. THEATRVM. IN. CELO

Non ſpuria, neque recens inſcriptio eſt, ſed orthographia, & characteres longè ſequiorem Veſpaſiano Auguſto, ætatem indicant; nec in ipſa Amphitheatri, ſed Theatri mentio habetur.

CIR. Circus

FLAMI. Flaminius

DEeſt veſtigium vniuerſum cum magna tam præclari ædificij iactura, de quo Donatus, & Nardinus ſcripſere.

RREA
ANA
C
A
X
MAGNI
HOR

IN fine huius Tabulæ prægrandibus literis titulum habemus, qui Circum Maximum notat.

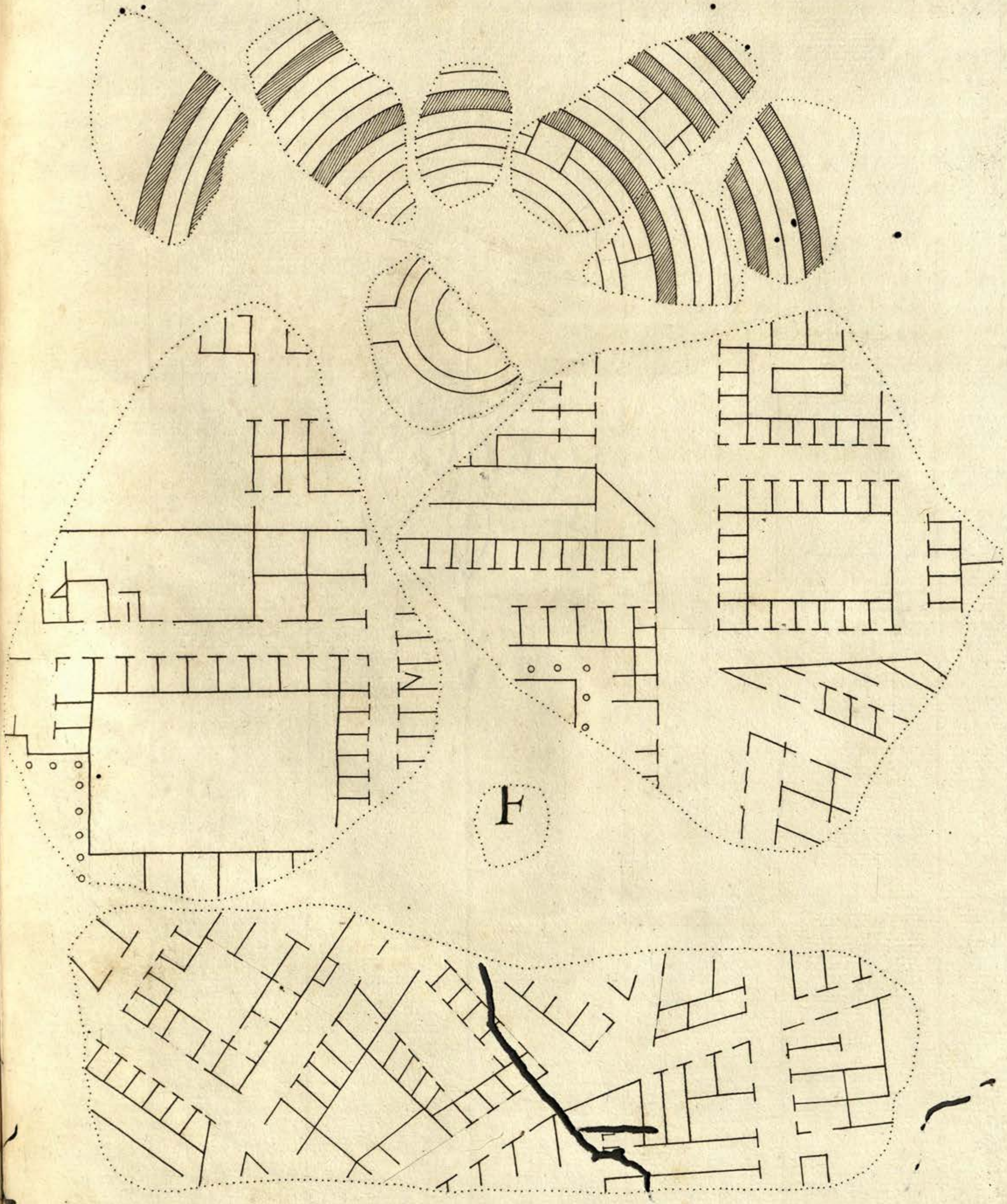
C. A X. Circus Maximus

PLurima Circi fragmenta in tabula ipſa ſunt interpuncta; primum, quod ſuperius eſt, curuaturam, ſeu hemicyclum Circi refert, ſed Circo Maximo non reſpondet, vnde alterius partem eſſe opinamur. Fragmentum ad dextrum latus rectis lineis deſcriptum ad Circum Maximum ſanè ſpectat. Prima linea Euripum deſignat, aream verſus, atque in interiorem Circi partem. Poſt Euripum aliæ tres rectæ lineæ indicant porticus ſimplices; maiores duas, tertiamque minorem. Externè porticui hærent Circi Officinæ: in arena verò media interiacet ſpina, cuius extremitas continebat metas. Ad quarum rerum explicationem faciunt quæ de Circo Maximo ſcribit Dionyſius Hiſtoriar. lib. 3.

Longitudo enim eius trium ſtadiorum cum dimidio, latitudo quatuor iugerum à duobus maioribus lateribus, & vno minore cingitur Euripo, qui aquas recipiat decempedali profunditate ſimul, & latitudine. Poſt Euripum extructæ ſunt triplices porticus, imæ habent lapidea paulum ſcandentia, ſicut in theatris, ſedilia, ſuper duplici contignatione ſunt lignea. Duas maiores porticus, tertia minor coniungit, tranſuerſim lunata ſpecie appoſita, vt ex tribus vna conficiatur amphitheatralis octo ſtadiorum, latitudine, capax centum quinquaginta millia hominum. Reliquum è minoribus latus, quod ſubdiale eſt, habet fornicatos carceres, vnde equi emittuntur, omnes vno clauſo repagulo. Externè ambit Circum ſimplex contecta porticus habens officinas, & ſupernè cellas, per quas ſpectatores intrant, & aſcendunt per officinas ſingulas, vt nulla confuſio exoriatur inter tot hominum millia tum venientia tum diſcedentia.

RREA. ANA. Horrea Galbana, ſeu Galbiana.

IN Notitia: *Horrea Galbæ, & Procurator Horreorum Galbanorum*. In duabus verò inſcriptionibus apud Panuinium legitur: *Fortunæ, & Genio Horreorum Galbianorum*; ſiuè Imperatoris Galbæ, ſiue alterius.

F

HVius vltimæ tabulæ primum fragmentum, ſine titulo, forma rotunda, ac circuitionibus tredecim deſcriptum, Mauſolei, Auguſti veſtigium eſſe Bufalinus, alijque ſentiunt; quamuis Marlianus tres tantum circumferentias, & ambitus agnouerit. Opus ſanè omnium, quæ extabant in Campo Martio, præclariſſimum, quod ſua mole, velut aggere, Tyberim pertingebat. Quaſi mundi zonas diſpoſitos circulos aſpicimus; ita vt maior minorem includat vſque ad centrum. Ad horum circulorum rationem, & regulam, Mauſoleum ipſum ſpecie pyramidali decreſcens perueniebat ad culmen. Septem ex his circuitionibus, & zonis, loculos, & monumenta Cognatorum ipſius Auguſti continebant; ſex reliquæ humo repletæ, alterna inuicem congeriæ terræ, virentes arbores alebant; quibus Mauſoleum ad verticem vſque cooperiebatur. Strabo lib. 5. Campi Martij enumerans ædificia: *Quorum omnium*, inquit, *præclariſſimum eſt Mauſoleum, agger ad amnem, ſupra ſublimem albi lapidis fornicem congeſtus & ad verticem vſque ſemper virentibus arboribus coopertus. In faſtigio aenea ſtatua Cæſaris Auguſti. Sub aggere loculi eius, & cognatorum, & Familiarium. A tergo lucus magnus ambulationes habens admirabiles. In medio autem Campo buſti eius ambitus ex albo ſaxo in orbem cinctus ferrea ſepe, intus alnis conſitus*. Loculorum quadrata monumenta diſpoſita in circuitionibus ſatis apparent in noſtro veſtigio.

Aedificia, quæ ſequuntur cum areis, & cellis, quamuis ſine titulis, in obſcuro lateant; cum alijs, quæ ignota ſunt in his tabulis; formam tamen, & ſpeciem veteris Romæ, eiuſque magnificentiam indicant.

ex antiqua pictura Barberina

INDEX

INDEX RERVM,

QVÆ IN FRAGMENTIS VESTIGII VETERIS ROMAE, EORVMQVE NOTIS.

CONTINENTVR.

A

ADONEA. 47
Adonidis nomen apud Ouidium. 48
AEDIS HERCVLIS MVSARVM 9. 10
AEDIS. IOVIS *In porticibus Octauiæ.* 9
Inſtauratæ ab Hadriano. ibid.
AEDIS. IVNONIS.
In porticibus Octauiæ. ibid.
Aedes Palladis in foro Neruæ. 57
AEDES. OPIS 62
Aedes Telluris in foro Neruæ. 57
vide Templum.
Aedium Palatinarum magnificentia. 47
Aedes Romanorum nobilium. 5. 31
Alæ in ſacris Aedibus. 5 57
Ambulatio circa cellam ſac. Aedium. 5
AMPHITHEATRVM. 77
Anemone flos apud Ouidium. 48
Apollo Sandalarius. 19
AQVEDVCTIVM. 11
Aquæductus Aquæ Claudiæ. 11
Aquæductus Aquæ Martiæ reſtituti à Traiano 39. ab Alexandro Seuero. 40
Arcus ſeu Ianus ad Porticum Octauiæ. 10
Arcus Germanico, & Druſo 69
AREA. APOLLINIS *cum ara.* 69
AREA. MERCVRII *cum ara.* 40
AREA. POLLVCIS [illegible]
AREA. RADICARIA. 48
AREA. VALERIANA. 62
Area cum arâ in Quirinali. 70
Alexander Seuerus inſtaurauit Aqueductus Aquæ Martiæ. 40
ARMAMENTARIA. 15. 35
Auiarium Domitiorum. 61
Atrium in Aedibus. 5
ATRIVM. LIBERTATIS. 27
Aula Adonidis. 47
Aula Regia in Theatro. 65

B

BALINEVM. AMPELIDIS. 39
BALNEVM. CAESARIS. 31
BALNEVM. SVRAE. 20
BALNEA. COTINI. 69
Balnea ad ſolem expoſita. 23
Balnea Virorum, ac Mulierum. ibid.
BASILICA. AEMILI. 27
BASILICA. LICINII. 15
BASILICA. VVLPIA. 79

C

Capitolium. 20
CASTRA. MISENATIVM. 15
Caſtra Peregrina. 15
Caſtellum Aquæ Martiæ cum trophæis Traiani. 39
Cauedium in Aedibus. 31
Ciceronis locus illuſtratus. 27
CIRCVS. FLAMINIVS 73
CIRCVS. MAXIMVS 88

Circ

Circi officinæ. ibid.
CISTERNAE. 73
Ciſternæ Titianæ. ibid.
CLIVVS. VICTORIAE 19
Claſſiarij dimiſſi honeſta miſſione ac ciuitate donati. 15
Columnatio in lateribus fronte & poſtico 5
Columnæ contra antas 10, 57
DOMVS. CORNIFICIA 5
Cornua ſcenæ 65
CVRIA. IVLIA 53

D

DELVBRVM. MINERBAE. *Captæ* 5
Dieta Domitiani. 47
Dipteros columnatio duplex. 5
DOMVS. CILONIS 35
Domus ſtellæ Conſulis 27
Domus interior 31
Domus Romanorum nobilium. 5. 31

E

Eccleſia ſanctæ Mariæ Aegyptiacæ olim Templum fortunæ virilis. 24
S. Mariæ in Porticu olim Iunonis. 9
S. Nicolai olim Iouis. ibid.
S. Stephani ad Tiberim olim Matutæ 24
Euripus in Circo 81

F

Fabius Cilo, eiuſque munia ſub Seuero 36
Faſtigium in porticibus. 10
Fons Lollianus. 6

G

Gallieni Baſilica, & Horti in Eſquilijs 15
GRAECOSTASIS. 35
Gynæceum. 47

H

HECATONSTYLVM. 33. 10
Hecatonſtylum in Hoſtilium ſeu Curiam Hoſtiliam corruptè 53
HORREA. CANDELARIA. 40
HORREA. LOLLIANA 6
Horrea publica, & priuata ad varios vſus. 6
HORTI. CELONIAE. FABIAE 44
Horti Gallieni. 15
HORTI. PALLANTIANI 40

I

IN TELLVRE 57
In Tellure locus extra Templum Telluris 57

L

LAVACRVM. AGRIPPINAE 23
Liciniana Baſilica. 16
Lolliani ſub Seuero. 6
Lollianus qui, & Gentianus Conſul cum Baſſo. 6
LVDVS. MAGNVS 48

M

Marci Agrippæ magnificentia. 44
MACELLVM: 49
Macellum Neronis. ibid.
MAVSOLEVM. AVGVSTI 85
MONVMENTA. MARIANA 39
Muri Vrbis inſtaurati ab Arcadio & Honorio. 11
MVTATORIVM. 47

N

NAVALEM 20
Nummus Alexandri Seueri cum Caſtello Aqaæ Martiæ. 40
Nummus Neronis. 49

O

Orcheſtra in Teatro. 65
In Amphitheatro. 77

P

Palatium Licinianum. 16
Perypteros. 5

Per-

Periſtylia duplicia in Aedibus. 31
Pictura antiqua inſignis. 16
Pinacotheca. 62
Piſcina. 23
Plinij locus illuſtratus. 9
Porta Trigemina ante Claudium. 65
PORTICVS. AEMILIA. 69
Porticus Metelli cum duabus Aedibus. 10
PORTICVS. OCTAVIAE. ET HE- 9. 10
Porticus Octauiæ. Ionica eiuſque ornamenta. ibid.
Porticus Pompeij Hecatonſtylon. 53
Porticus nobiles à nobilibus picturis cognominatæ. 10
Porticus ſimplex. 5
Pronaon 10
Pſeudodipteros. 5

R

REGIA. 70
Romuli templum inſtauratum à Sopt. Seuero. 1
Romæ veſtigium ſeu icnographia. 1.2.19

S

Scena Theatri. 65
Septa Agrippina. 43
SEPTA. IVLIA 43. 44
SEPTA. TRIGARIA 43
Septorum reliquiæ in Via lata. 43
Sepulcrum Domitiorum. 61
Sepulcrum. GN. DOMITII. CALVINI 61
Sepulcrum Philomelæ ſeu Luſciniæ. 61
SEVERI. ET. ANTONINI. AVG. N.N. 19
Septimius Seuerus Reſtitutor Vrbis & fundator Imperij cognominatus. 1
Ichnographiam Vrbis in templo Romuli locauit ibid. & 19
Septizonium. 31
SERAPAEVM. Vide tab. XVI.
Statua Apollinis Sandalarij. 19
Statua Apollinis in Vaticano. ibid.
Statuæ in veſtibulo ſac. ædium. 10
Statuæ celebres in Thermis. 23
Statuæ & picturæ effoſſæ ad Arcum Gallieni. 16
SVBVRA. 27
SVMI. CHORAGII 35

T

TEMPLVM. CONCORDIAE 39
Fortunæ virilis. 24
Matutæ. ibid.
Traiani. 53
Theatrum Balbi. 53
THEATRVM. MARCELLI 53
THEATRVM. POMPEII 65
Theatri Pompeij reliquiæ ad Campum Floræ in ædibus Vrſinorum. ibid.
Thermæ ſtatuis exornatæ. 23
Thermæ hyemales. 47
Trophæa Traiani vulgò Marij in in Capitolio. 39
Traianus inſtaurauit Aquæductus Aquæ Martiæ. ibid.

V

Veſtibula Regalia. 5
Veſtigium ſeu Ichnographia Vrbis Romæ. 1.2.19
VIA. NOVA 70
VICVS. SANDALARIVS 19

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſs. P. Magiſt. Sac. Pal. Apoſt.

I. de Angelis Archiepiſc. Vrbin. Viceſg.

Imprimatur.

Fr. Hyacinthus Libellus Sac. Pal. Apoſt. Mag.

ROMAE. TYPIS IOSEPHI CORVI. M.DC.LXXIII. *SVPERIORVM PERMISSV.*
Sumptibus Ioannis-Iacobi de Rubeis.

00082852

Digitized with financial assistance from

Hermès India

a project facilitated by the Rotary Club of Bombay

on 10 August, 2018